

INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

”Man hamnar i det här skyttegravskriget”

- En kvalitativ studie av svenska skolkuratorers arbete med
problematisk skolfrånvaro

SQ4562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp

Scientific Work in Social Work, 15 higher education credits

Kandidatnivå

Termin: HT22

Författare: Carl-Fredrik Brunström & Samuel Filipsson

Handledare: Åsa Borgström

Abstract

Titel: "Man hamnar i det här skyttegravskriget": En kvalitativ studie av skolkuratorers arbete med problematisk skolfrånvaro

Författare: Carl-Fredrik Brunström och Samuel Filipsson

The focus of this study was to research the experience of problematic school absenteeism as a phenomenon among Swedish school counselors, as well as their experience of working with problematic school absenteeism and its consequences. To gather empirical evidence for this study, five semi structured interviews were performed. The sample used in the study was made up of five school counselors who are all working within the compulsory school stages in four different municipalities in western Sweden. A thematic analysis was then used to analyze the empirical evidence gathered in the study. The theoretical framework of the study was formed using elements of both systems theory and communications theory, with extra focus on the different systemic levels found in the socio-ecological perspective of system theory, as well as nonverbal communication and the initiative-response model. This study has shown that Swedish school counselors identify a multitude of factors that could potentially lead to problematic school absenteeism, and that good working relationships between all those involved are crucial to address this issue effectively.

Keywords: School counselors, compulsory school, problematic, school absenteeism, preventive work

Förkortningar:

BUP- Barn och ungdomspsykiatri

EHT- Elevhälsoteam

NPF- Neuropsykiatrisk funktionsnedsättning

SCB- Statistiska centralbyrån

SFS- Svensk författningssamling

Innehållsförteckning.

1. Inledning	5
1.1 Bakgrund och problemformulering	6
1.2 Syfte och frågeställningar	9
1.3 Avgränsning	9
2. Kunskapsläget	11
2.1 Informationssökningsprocessen	11
2.2 Orsaker till problematisk skolfrånvaro	12
<i>2.2.1 Individuella faktorer:</i>	12
<i>2.2.2 Skolrelaterade faktorer:</i>	13
<i>2.2.3 Omgivningsfaktorer:</i>	14
2.3 Konsekvenser av problematisk skolfrånvaro	14
<i>2.3.1 Individuella konsekvenser</i>	14
<i>2.3.2 Samhälleliga konsekvenser</i>	15
2.4 Åtgärder mot problematisk skolfrånvaro	15
<i>2.4.1 Individuella åtgärder:</i>	15
<i>2.4.2 Skolrelaterade åtgärder:</i>	16
<i>2.4.3 Skyddsfaktorer</i>	17
3. Teoretiska ramverk och begrepp	18
3.1 Systemteori	18
<i>3.1.1 Generell systemteori</i>	18
<i>3.1.2 Det socioekologiska perspektivet</i>	20
<i>3.1.3 Komplex systemteori</i>	21
3.2 Kommunikation	22
<i>3.2.1 Ickeverbalt kommunikation:</i>	23
<i>3.2.2 Initiativ-respons modellen:</i>	24
4. Metodologiska överväganden	26
4.1 Metodval	26
4.2 Urvalsprocess	27
4.3 Genomförande av intervjustudien	28
4.4 Förförståelse	28
4.5 Bearbetning av empirin	29
4.6 Analysmetod	29
<i>4.6.1 Tematisk analys</i>	29

4.6.2 <i>Tematiseringsprocessen</i>	30
4.7 Studiens tillförlitlighet	31
4.7.1 <i>Trovärdighet</i>	31
4.7.2 <i>Överförbarhet</i>	32
4.7.3 <i>Pålitlighet</i>	32
4.7.4 <i>Äkthet</i>	32
4.8 Forskningsetiska överväganden	33
4.9 Arbetsfördelning	35
5. Resultat och analys	36
5.1 Orsaker till problematisk skolfrånvaro ur ett skolkuratorsperspektiv	36
5.1.1 <i>Omgivningens påverkan</i>	36
5.1.2 <i>Trygghet genom hela skolan</i>	38
5.1.3 <i>Inlärningssvårigheter och anpassningar</i>	40
5.2 Arbete med problematisk skolfrånvaro ur ett skolkuratorsperspektiv	41
5.2.1 <i>Organisatoriska förutsättningar</i>	41
5.2.2 <i>Förebyggande arbete på individnivå</i>	42
5.2.3 <i>Hur och vem definierar problemet?</i>	45
5.2.4 <i>Tidiga insatser</i>	46
5.2.5 <i>Ansvarsfrågan, vem äger problemet?</i>	47
5.3 Framgångsfaktorer i arbetet mot problematisk skolfrånvaro ur ett skolkuratorsperspektiv	48
5.3.1 <i>Relationen till skolan</i>	49
5.3.2 <i>Skolkuratorns elevnära arbete</i>	50
5.3.3 <i>Tidig upptäckt</i>	51
6. Avslutande diskussion	53
Referenslista:	57
Bilagor:	62
Bilaga 1	62
Bilaga 2	63

1. Inledning

Titeln på detta arbete kanske inte direkt för tankarna till problematisk skolfrånvaro, men faktum är att titeln är ett citat hämtat från den verklighet som skolkuratorer beskriver att de dagligen befinner sig i. Ett skyttegravskrig som skapas av att de involverade parterna bestämmer sig för att problemet bara har en orsak och inte kan se det ur ett bredare perspektiv. Resultatet blir att man gräver ner sig i sin ”skyttegrav” och skjuter över problemet på någon annan. Mer om det senare i denna text men innan dess kan det vara på sin plats att titta på varför den problematiska skolfrånvaron är värd att studera närmare.

Den problematiska skolfrånvaron har uppmärksammats flertalet gånger under de senaste åren, både i media och av Skolverket (Ekstrand 2015). Bland annat har ämnet tagits upp i ett avsnitt av Kalla Fakta (2018) på TV4 och i Göteborgs Posten (2019). P1 Dokumentär (2020) på Sveriges Radio (SR) har också producerat en podcast i tre delar (P1 Dokumentär 2020) som tar upp ämnet och dess konsekvenser. Enligt en mätning från Statistiska centralbyrån (SCB) var 4% av eleverna i förskolan och grundskolan *ogiltigt* frånvarande minst 5% under hösten 2020 (Dagens Nyheter 2022). Under läsåret 2019/2020 fick 8% av eleverna på gymnasiet indraget studiestöd till följd av ogiltig frånvaro enligt en mätning av SCB.

Det faktum att elever uppvisar en problematisk skolfrånvaro påverkar i hög grad deras utbildning och i längden möjligheten att få jobb negativt. Problematisk skolfrånvaro har således en negativ inverkan på hur de senare lyckas i samhället (Strand & Granlund 2014). Eftersom den uteblivna utbildningen resulterar i färre jobbchanser och därigenom ökar risken att bli beroende av insatser från socialtjänsten som exempelvis försörjningsstöd. Under 2020 var mer än hälften av de som beviljades ekonomiskt bistånd arbetslösa (Socialstyrelsen 2022). Den framtida kostnaden som problematisk frånvaro skapar för samhället uppgår till enorma summor varje år. Varje årskull av frånvarande elever kostar samhället cirka 200 miljarder kronor, detta kan jämföras med en kostnad på 20 miljoner per individ som enbart kriminalitet resulterar i (Karlberg 2016). Enligt Karlberg utgörs en stor del av dessa kostnader relaterade till problematisk skolfrånvaro av förlorade skatteintäkter (Lundell 2021). I en brittisk studie från 2005 anges att

varje enskild elev med problematisk skolfrånvaro i Storbritannien kostar samhället £250 000 (Reid 2005). Det är också svårt att få någon verklig uppfattning om problemets omfattning eftersom det inte finns någon enhetlig och allmänt vedertagen definition av det (Skolverket 2022). I dagsläget är det upp till varje enskild skola att definiera vad som utgör giltig och ogiltig frånvaro (Skolverket 2022), vilket kan leda till flera olika tolkningar och definitioner av ett och samma problem. En definition av problematisk skolfrånvaro som dock ofta återkommer i forskningen är den amerikanska professorn Christopher A. Kearneys definition som är 25% frånvaro under en tvåveckorsperiod (Gren-Landell, Ekerfelt Allvin, Bradley, Andersson & Andersson 2015; Karlberg, Klang, Andersson, Hancock, Ferrer-Wreder, Kearney & Galanti 2022), vilket motsvarar en frånvaro på två och en halv dag av tio skoldagar.

1.1 Bakgrund och problemformulering

Skolinspektionen gjorde under hösten 2015 en sammanställning över hur den ogiltiga sammanhängande frånvaron i skolan såg ut. I Att vända frånvaro till närvaro – en utredning om problematisk elevfrånvaro (2016) definierar författaren ogiltig sammanhängande frånvaro som att eleven varit frånvarande mer än en månad under terminen. Vid denna tidpunkt omfattades nästan en miljon ungdomar av skolplikten, av dessa rapporterades att runt 1700 elever hade över en månads sammanhängande ogiltig frånvaro. I samma utredning beskrivs att av dessa hade cirka 200 elever frånvaro som pågått längre än ett läsår. Utredningen visade även att långvarig frånvaro är mer vanligt förekommande i årskurs 7–9. Antalet elever i årskurs 1–6 som hade ogiltig sammanhängande frånvaro uppmättes till 455 och i årskurs 7–9 var siffran 1221. Detta motsvarar att 1 elev av 1000 i årskurs 1–6 och 4 elever av 1000 i årskurs 7–9 varit frånvarande från skolan i mer än en månad under hösten 2015. Ogiltig sammanhängande frånvaro är bara en del av den *problematiske skolfrånvaron* som är studiens huvudfokus och det begrepp som kommer användas fortsättningsvis i uppsatsen. Den problematiske skolfrånvaron kan i sin tur delas upp i olika kategorier. Dessa kategorier är skolk, skolvägran, föräldrastödd frånvaro och skolexkludering (Heyne, Gren-Landell, Melvin, Gentle-Genitty 2019).

Skolk kan definieras som att eleven är frånvarande utan föräldrarnas eller skolans godkännande. Skolvägran innebär att eleven är frånvarande av olika sociala skäl. Föräldrastödd frånvaro innefattar den frånvaro där en eller båda föräldrarna har kännedom och tillåter eleven vara hemma. I vissa fall för att kunna utföra arbetsuppgifter i hemmet. Skolexkludering är en typ av frånvaro som har sitt ursprung i beslut som fattas i skolan, detta kan gälla uteblivna anpassningar eller att eleven blir avstängd. (Heyne et.al 2019).

Könsfördelningen mellan pojkar och flickor var i stort sett likvärdig. Det samma gäller mellan kommunala skolor och friskolor vilket Att vända frånvaro till närvaro – en utredning om problematisk elevfrånvaro (2016) bekräftar. En skolsituation som den här medför att det skapas ett problem som ofta utgörs av en komplex kombination av andra problem, vilket i sin tur kräver insatser från flera olika professioner och verksamheter (Ek, Eriksson & Isaksson 2017). En av dessa professioner är skolkuratorn. Skolkuratorns uppgift är att stötta eleverna i att nå kunskapsmålen i skolan genom att jobba med det psykosociala arbetet på skolan. Tanken är att skolan skall se eleven i sitt sammanhang vilket innebär att skolkuratorn behöver ta reda på hur eleven har det i skolan, men också hur elevens situation ser ut på fritiden och i hemmet (Akademikerförbundet SSR u.å).

Det finns dock vissa tidiga tecken som kan vara bra för både skolpersonal och vårdnadshavare att känna till. Enligt Tobias Forsell, doktor i pedagogiskt arbete vid Umeå universitet och skolpsykologen Jakob Jensen bör skolorna vara särskilt observanta på tidiga tecken som exempelvis ströfrånvaro, frekventa toalettbesök, vägran att äta i matsalen och att eleven ofta kommer sent eller hoppar över lektioner (Dagens Nyheter 2022). Det bör även vidareförmedlas till vårdnadshavare när något av ovanstående fenomen observeras. Dessa tecken är av naturliga skäl svåra för vårdnadshavare att ha koll på. Skolan får här en viktig uppgift att vid uppmärksammande av dessa tecken vara mer alerta och vaksamma och i förekommande fall informera vårdnadshavare.

I hemmet finns det andra tecken som vårdnadshavare kan ha extra uppsikt över enligt Tobias Forsell och Jakob Jensen. Det kan röra utvecklande av ett antisocialt eller undvikande beteende, utåtagerande, en upplevelse hos barnet av att inte

passa in och en avsaknad av kompisar, samt en upplevelse av att vara mobbad (Dagens Nyheter 2022). Andra tecken som man som vårdnadshavare bör ha koll på är om barnet har fått slut på all sin energi efter skolan samt om barnet uttrycker en känsla av ångest inför att gå till skolan (Dagens Nyheter 2022).

1.1.1 Studiens relevans för socialt arbete

Utredningen Att vända frånvaro till närvaro – en utredning om problematisk elevfrånvaro (2016) visade att av de cirka en miljon barn och ungdomar som omfattas av skolplikten höstterminen 2015, var 1700 elever ogiltigt frånvarande mer än en månad. Detta innebär att det under hösten 2015 fanns 1700 elever som riskerade att halka efter i sin skolgång. Missad skolgång och uteblivna betyg kan, vilket kommer redogöras för mer detaljerat senare i denna text, leda till konsekvenser som till exempel arbetslöshet och socialt utanförskap. Detta påverkar i högsta grad både individens sociala liv och samhällets behov av att sätta in olika former av insatser för att stötta och stärka individen.

Den ekonomiska faktorn är ständigt närvarande och problematisk skolfrånvaro innebär en stor kostnad för samhället. Karlberg (2016) redogör för den kostnad som den problematiska skolfrånvaron i varje årskull kostar samhället, vilket uppgår till cirka 200 miljarder. Dessa faktorer gör att studien på ett tydligt sätt är av stor relevans för det sociala arbetet. Detta främst då den problematiska skolfrånvaron i stor utsträckning leder till någon form av social exkludering. Vidare ingår allas rätt till skolgång i vårt demokratiska samhälle och därigenom blir det en negativ inverkan på demokratin om en elev ställs utanför på grund av att inget görs för att få eleven redo att gå till skolan.

1.2 Syfte och frågeställningar

Studiens syfte är att undersöka skolkuratorers erfarenheter av problematisk skolfrånvaro som fenomen, samt deras erfarenheter av arbetet med att motverka problematisk skolfrånvaro och dess konsekvenser genom att besvara följande frågeställningar:

- Vilka bakomliggande orsaker identifierar skolkuratorer ligger till grund för den problematiska skolfrånvaron?
- Hur arbetar skolkuratorer med att motverka problematisk skolfrånvaro och dess konsekvenser?
- Vilka framgångsfaktorer har skolkuratorer erfarenhet av i arbetet med att motverka problematisk skolfrånvaro?

1.3 Avgränsning

Arbetet med skolfrånvaro innefattar flera professioner. I denna studie gjordes valet att avgränsa urvalet av respondenter till den profession som kan tänkas vara mest relevant för det sociala arbetet som bedrivs i skolans värld, det vill säga skolkuratorer. Skolkuratorerna som intervjuades i studien har en varierande utbildningsbakgrund. Två av respondenterna är socionomer, en socialpedagog, en beteendevetare och den sista hade en kandidatexamen i sociologi och diverse vidareutbildningar. Vidare har en gräns dragits vid grundskoleelevers skolfrånvaro vilket omfattar årskurs F-9. Detta urval gjordes eftersom dessa elever omfattas av den lagstadgade skolplikten. Därav är samtliga respondenter i denna studie verksamma inom någon del av den svenska grundskolan. Alla grundskolor som valdes ut drivs i kommunal regi. Utöver det har även en geografisk avgränsning gjorts som resulterat i att samtliga respondenter som finns med i studien är verksamma i den västra delen av landet.

1.4 Uppsatsens fortsatta disposition

I uppsatsens nästa avsnitt kommer en översikt över rådande kunskapsläge ges. Avsnittet inleds med en beskrivning av studiens informationssökningsprocess. Därefter följer en redogörelse för den problematiska skolfrånvarons orsaker och konsekvenser, samt de åtgärder för att motverka problematisk skolfrånvaro som den tidigare forskningen identifierat. Därefter kommer en beskrivning av de teorier och teoretiska begrepp som använts för att analysera studiens empiri, vilket i denna studie utgörs av systemteori och kommunikation. Vidare beskrivs intervjun som metod eftersom det är den metod som använts för att samla in studiens empiriska underlag. Efter det följer en redogörelse för studiens urvalsprocess, hur intervjuerna genomfördes, författarnas förförståelse samt hur empirin bearbetats och analyserats. Vidare diskuteras studiens tillförlitlighet, vilka etiska överväganden som gjorts och arbetsfördelningen mellan studiens författare.

Därefter följer en redovisning av studiens resultat som fokuserar på vilka orsaker till problematisk skolfrånvaro som identifieras av skolkuratorer, hur skolkuratorer arbetar med fenomenet samt vilka framgångsfaktorer som identifieras i arbetet. Därefter analyseras resultatet utifrån studiens teoretiska ramverk. Efter det följer en diskussion kring studiens resultat och vilka frågor som kan komma att bli aktuella i framtida forskning. Kapitlet avslutas med en redogörelse för studiens slutsatser. Uppsatsen avslutas därefter i sin helhet med en kort sammanfattning samt referenslista och bilagor.

2. Kunskapsläget

Den tidigare forskningen lyfter orsaker och konsekvenser av problematisk skolfrånvaro, samt vilka åtgärder och skyddsfaktorer som kan tänkas vara effektiva när det kommer till att förebygga och motverka problematisk skolfrånvaro. Problematisk skolfrånvaro är ett problem som inte enbart är beroende av en faktor utan även av ett samspel av händelser och erfarenheter. En stor del av forskningen är fokuserad på den pedagogiska miljön som finns i skolan och är inte sällan gjord med antingen lärarens perspektiv eller ett bredare samhällsperspektiv i fokus. I nästa avsnitt kommer en genomgång av hur den tidigare forskningen som använts i denna uppsats identifierades och inhämtades. Därefter kommer en redogörelse av den tidigare forskningen i enlighet med den tematiseringen som presenterades i inledningen av detta kapitel.

2.1 Informationssökningsprocessen

I sökandet efter relevant forskning användes databaserna Scopus, Proquest Social Sciences och Göteborgs universitetsbiblioteks sökmotor Supersök. De sökord som användes var "School absenteeism", "Chronic School absenteeism", "Absenteeism", "Truancy", "School social worker", "Problematisk skolfrånvaro", "Sweden", "Absenteeism and truancy", "Social support", "Sverige". Under sökningsprocessen användes olika kombinationer av de nyss nämnda sökorden. Resultatet av dessa sökningar blev ett urval av relevanta artiklar att utgå ifrån. Antalet relevanta artiklar som identifierades vid de olika sökningarna var varierande beroende på hur sökorden som användes i respektive sökning kombinerades. Det varierade mellan 5–15 relevanta träffar per sökning. Det blev omgående tydligt att de engelska sökorden ökade möjligheten att få bästa möjliga träffar, vare sig forskningen var bedriven av svenska författare i en svensk kontext, eller om den var skriven av internationella författare i en internationell kontext. I vissa fall har ytterligare artiklar identifierats genom att i databasen Scopus använda funktionen som visar andra artiklar som har refererat till en viss artikel. När ett urval av potentiellt relevanta artiklar hade samlats in lästes varje artikels respektive abstract för att kunna välja ut de artiklar som hade störst relevans för studien. De artiklar som återstod efter denna granskning användes sedan i studien för att beskriva det rådande kunskapsläget. De teman som

användes för att välja ut artiklarna som tas upp i följande avsnitt var: vilka orsaker som finns till problematisk skolfrånvaro, vilka konsekvenser som problematisk skolfrånvaro kan få samt vilka åtgärder som används för att förebygga problematisk skolfrånvaro. Dessa teman valdes ut för att matcha studiens syfte och frågeställningar.

2.2 Orsaker till problematisk skolfrånvaro

Forskning visar att det finns två vanliga typer av orsaker som elever nämner gällande sin frånvaro. Dessa är ursäkter och försvar (Strand 2014). Elever använder ursäkter i lägen där de vet att handlingen är fel men att den skett utan uppsåt (Strand 2014). Ett exempel på detta är en elev som kommer för sent för att skolbussen inte kom. Försvar används av elever som tar ansvar för sina handlingar men hävdar att handlingen har varit lämplig givet omständigheterna (Strand 2014), exempelvis om en elev är hemma för att ta hand om en sjuk familjemedlem.

Förutom dessa två kategorier som vanligtvis används av eleverna själva så kan orsakerna till den problematiska skolfrånvaron även delas in i tre större områden. Dessa är individuella, skolrelaterade och omgivningsfaktorer (Gren-Landell et al. 2015).

2.2.1 Individuella faktorer:

Forskningen har identifierat ett antal olika orsaker som kan relateras till den enskilde individen. Exempel på sådana orsaker är psykisk ohälsa (Sugrue, Zuel & LaLiberte 2016), där bland annat oro, ångest, depression (Van Den Berghe, Vandeveldt & De Pauw 2022) och skolfobi (Strand 2014) ingår. Andra vanliga orsaker är psykosomatiska besvär som exempelvis huvudvärk och magsmärtor (Ekstrand 2015). Dessa besvär kan vara orsakade av saker som högt tempo eller en dålig skolmiljö, olika former av inlärningssvårigheter samt att man upplever en känsla av utanförskap och bristande tillhörighet (Strand 2014; Strand & Granlund 2014). Forskning har också visat att det ökade användandet av datorer och internet för till exempel sociala medier och dataspelande har en negativ inverkan på elevernas sömn, vilket ökar risken för skolfrånvaro (Austin & Totaro 2011). Detta

kan få stora konsekvenser för elevernas betyg då forskningen visar att sömnen spelar en central roll när det kommer till ungdomars förmåga att fokusera på skolarbetet (Bauducco, Tillfors, Özdemir, Flink & Linton 2015).

2.2.2 Skolrelaterade faktorer:

Den skolrelaterade faktor som är vanligast förekommande i artiklarna är hur relationen till lärare ser ut (Ekstrand 2015; Gren-Landell et al. 2015; Karlberg et al. 2022; Melander Hagborg, Berglund & Fahlke 2018; Strand 2014; Teasley 2004). Andra faktorer som påverkar är hur relationen till rektor och övrig personal som exempelvis kurator och skolsköterska (Strand, Anbäcken & Granlund 2015; Strand & Granlund 2014) ser ut.

Den tidigare forskningen kring skolrelaterade faktorer berör olika aspekter av skolmiljön som en bidragande faktor till skolfrånvaro (Melander Hagborg, Berglund & Fahlke 2018; Warne, Svensson, Tirén & Wall 2020). Det kan röra sig om högt tempo i skolan och bristande stöd från lärare i undervisningen (Strand 2014; Strand & Granlund 2014). Vidare kan den osunda skolmiljön bero på hög frekvens av frånvarande lärare (Gren-Landell et al. 2015; Strand & Granlund 2014) och en upplevd brist på utmaning (Strand 2014; Strand & Granlund 2014) kopplat till för lågt ställda krav och förväntningar från lärare (Ekstrand 2015; Strand & Granlund 2014; Karlberg et al. 2022; Teasley 2004).

Hur skolan är organiserad spelar även det in på frekvensen av skolfrånvaro. Stora klasser utan anpassning för de elever som är i behov av stöd är en del kring skolans verksamhet som spelar in på frånvaron (Gren-Landell et al. 2015). För att kunna möta elevernas behov kan skolan vara i behov av att omorganisera sig (Strand, Anbäcken & Granlund 2015). Hur elevhälsoteamets (EHT) tillgänglighet ser ut, hur de organiserar sig och utför sitt arbete har en inverkan på huruvida man lyckas förebygga frånvaron eller om man riskerar att förvärra den (Strand & Granlund 2014).

2.2.3 Omgivningsfaktorer:

Den faktor i relation till elevernas omgivning som nämns mest i forskningen är att elever utsätts för mobbning (Gren-Landell et al. 2015; Melander Hagborg, Berglund & Fahlke 2018; Strand 2014; Strand, Anbäcken & Granlund 2015; Strand & Granlund 2014; Van Den Berghe, Vandeveldel & De Pauw 2022). Familjesituationen i vilken ungdomen lever spelar också en stor roll för dennes närvaro i skolan. Närvaron påverkas också av hur skolans insatser ser ut. Föräldrar som inte ger tillräckligt med stöd och närvaro leder i större utsträckning till att barnen får problem med frånvaro i skolan (Karlberg et al. 2022; Strand, Anbäcken & Granlund 2015; Teasley 2004; Warne et al. 2020). Forskning visar också att barn boendes i familjer med låg socioekonomisk status, eller med en ensamstående förälder som är född utanför Sverige löper större risk att vara frånvarande från skolan. Dessa faktorer ökar även risken för att barnet utsätts för försummelse (Melander Hagborg, Berglund och Fahlke 2018).

Andra omständigheter som spelar in är föräldrarnas psykiska mående, konflikter i familjen och separation mellan föräldrarna (Karlberg et al. 2022). Även arbetslöshet hos föräldrarna så väl som missbruk i familjen har en negativ inverkan på barnens närvaro i skolan (Warne et al. 2020; Sugrue, Zuel & LaLiberte 2016).

2.3 Konsekvenser av problematisk skolfrånvaro

Tidigare forskning visar att en hög frånvaro under skoltiden kan leda till omfattande konsekvenser, både för den enskilde individen och för samhället i stort. Exempelvis är det vanligare att personer som har en problematisk situation gällande frånvaro från skolan hamnar i olika former av kriminalitet (Ekstrand 2015; Van Den Berghe, Vandeveldel & De Pauw 2022; Warne et al. 2020). Konsekvenserna kan delas in i individuella och samhälleliga konsekvenser.

2.3.1 Individuella konsekvenser

Konsekvenser som ofta förekommer i litteraturen är psykisk ohälsa (Melander Hagborg, Berglund & Fahlke 2018; Karlberg et al. 2022) och att eleverna hoppar av skolan (Ekstrand 2015; Melander Hagborg, Berglund & Fahlke 2018; Karlberg et al. 2022). Problematisk skolfrånvaro kan också i förlängningen leda till

arbetslöshet (Van Den Berghe, Vandevælde & De Pauw 2022; Karlberg et al. 2022), att man blir beroende av bidrag och andra sociala insatser från samhället samt social exkludering (Ekstrand 2015).

2.3.2 Samhälleliga konsekvenser

En annan konsekvens av problematisk frånvaro är att det är ekonomiskt kostsamt (Warne et al. 2020). Den problematiska skolfrånvaron riskerar även i förlängningen att leda till arbetslöshet (Karlberg et al. 2022; Van Den Berghe, Vandevælde & De Pauw 2022). Som tidigare nämnts i inledningen av denna text uppgår den totala kostnaden för den problematiska frånvaron, inklusive förlorade skatteintäkter samt kostnader för olika former av sociala insatser, till 200 miljarder kronor per årskull (Karlberg 2016).

2.4 Åtgärder mot problematisk skolfrånvaro

För att rätt åtgärder skall kunna sättas in är det av största vikt att man har kunskap om de bakomliggande orsakerna till frånvaron. Åtgärder kan därefter appliceras på tre olika områden. De kan riktas mot individen, skolan eller vara i form av skyddsfaktorer.

2.4.1 Individuella åtgärder:

Forskningen har visat att det är viktigt att urskilja och ha kunskap om de faktorer och villkor som spelar in gällande problematisk skolfrånvaro. Hur man agerar är viktigt och skapar förutsättningar för att minska frånvaron (Gren-Landell et al. 2015; Karlberg et al. 2022).

En fastställd medicinsk diagnos tenderar att kunna skapa en förståelse hos eleven och kan förklara varför eleven har ett visst beteende. Detta är viktigt dels ur skolans synpunkt när det gäller hur skolan skall sätta in resurser, dels för eleven som får svar om varför man har ett visst socialt problem (Strand 2014).

Att få eleverna tillbaka till skolan kräver samarbete mellan föräldrarna, skolan, socialtjänsten och barn- och ungdomspsykiatri (BUP). Detta för att skapa rutiner i hemmet och en miljö som kan hjälpa eleven tillbaka till skolan (Gren-Landell et al. 2015; Van Den Berghe, Vandevælde & De Pauw 2022). Det krävs också att man arbetar för att skapa en skolmiljö som är lockande och trygg för eleven. De

resurser som samhället har för att stödja elever i skolåldern innefattar bland annat skolkurator, skolsköterska och BUP. Gällande den problematiska skolfrånvaron är det av största vikt att dessa instanser har ett nära och fungerande samarbete för att kunna förebygga eller åtgärda skolfrånvaro (Strand, Anbäcken & Granlund 2015).

2.4.2 Skolrelaterade åtgärder:

Det är viktigt att sätta in åtgärder som förebygger frånvaro redan i ett tidigt stadium (Strand & Granlund 2014), exempelvis redan under tiden i förskolan (Ekstrand 2015) för att förhindra att frånvaron blir ett problem längre fram. Men för att det skall bli aktuellt med någon form av åtgärd från skolan så krävs det att skolan först och främst erkänner problematisk frånvaro som ett bekymmer (Strand & Granlund 2014).

En typ av åtgärd som skolan kan sätta in för att motverka en del av frånvaron är olika former av anpassningar av arbetet i klassrummet (Ekstrand 2015). Exempel på detta är att skapa mindre undervisningsgrupper (Strand 2014; Strand, Anbäcken & Granlund 2015), tillhandahålla extra hjälp på lektionerna för de som behöver det (Warne et al. 2020) samt att läraren stöttar och uppmuntrar eleverna (Strand 2014). Andra åtgärder skulle exempelvis kunna vara att man säkerställer skolans möjlighet att tillhandahålla en behörig vikarie i händelse av att en lärare är frånvarande, samt att man från skolan erbjuder extra undervisning till dem som har behov av det (Ekstrand 2015).

Förutom åtgärder i klassrummet och anpassning av undervisningen för de elever som är i behov av det så pekar forskningen på att det finns många andra åtgärder som skolan kan ta till för att förebygga problematisk frånvaro. Bland annat visar forskningen att arbetet med problematisk skolfrånvaro förutsätter att skolans personal har god kännedom om vad som kan tänkas utgöra en riskfaktor för en problematisk skolfrånvaro. Några exempel på sådana riskfaktorer som är bra att skolan känner till är elevens familjesituation och familjens socioekonomiska status (Teasley 2004). Det är också viktigt med samverkan mellan olika professioner inom skolan, mellan skolan och andra utomstående professioner och även mellan skolan och familjen för att utreda vilka insatser som behövs, samt var

dessa skall sättas in (Gren-Landell et al. 2015; Van Den Berghe, Vandeveldel & De Pauw 2022).

2.4.3 Skyddsfaktorer

Forskningen visar att en viktig skyddsfaktor när det kommer till att förhindra problematisk skolfrånvaro är familjen. Goda relationer med familjen där föräldrarna stöttar sina barn (Strand 2014; Strand, Anbäcken & Granlund 2015; Teasley 2004; Van Den Berghe, Vandeveldel & De Pauw 2022; Warne et al. 2020), samt har koll på barnens vänskapskrets och vad de gör på fritiden (Gren-Landell et al. 2015) har visat sig ha goda resultat när det kommer till att förhindra att barnen utvecklar riskbeteenden som i längden kan leda till en problematisk skolfrånvaro. Förutom barnens egen relation till sin familj visar forskningen att det är viktigt med en bra relation mellan familjen och skolan (Sugrue, Zuel & LaLiberte 2016), samt mellan den enskilde eleven och dennes klasskamrater och lärare (Ekstrand 2015; Strand, Anbäcken & Granlund 2015; Strand & Granlund 2014; Teasley 2004).

Förutom dessa skyddsfaktorer som förekommer i elevernas omgivning visar forskningen att det även är en stor fördel om den enskilde eleven har en positiv syn på framtiden (Strand 2014) och ett gott självförtroende (Ekstrand 2015). Ett gott självförtroende har exempelvis visat sig kunna relateras till att individen har höga förväntningar på sig själv, samt en känsla av att denne klarar av att genomföra skolan på ett bra sätt (Ekstrand 2015).

Det finns däremot en tydlig lucka i forskningen gällande socialarbetarens (skolkuratorns) roll i hanteringen av problematisk skolfrånvaro. Denna studie ämnar ge insyn i vilket arbete skolans kurator kan göra, samt vilket arbete de faktiskt gör för att förhindra att frånvaron uppkommer så väl som att få tillbaka de frånvarande eleverna till skolan. Forskningen har också, vilket har nämnts tidigare i denna text, haft ett stort fokus på lärares och elevers perspektiv av frågan. Skolkuratorernas perspektiv är i mångt och mycket frånvarande i den forskning som har gjorts. Således kan man argumentera för att påverkan av kunskapen kring den tidigare forskning som gjorts är minimal, även om den inte kan uteslutas helt.

3. Teoretiska ramverk och begrepp

I följande kapitel kommer en redogörelse för de teorier och teoretiska begrepp som varit utgångspunkter i analysen av empirin. För att kunna se och analysera samspelet mellan de olika aktörerna eller systemen som har en påverkan på elevers skolgång, valdes systemteorin och dess två efterföljande vidareutvecklingar, det socioekologiska perspektivet och den komplexa systemteorin. För att få en bättre förståelse för hur samspelet ter sig mellan skolkuratorer och deras omgivning har icke verbala kommunikation och initiativ-respons modellen använts för analyserats djupare. Detta eftersom skolkuratorns arbete genomsyras av personliga möten med både elever och övrig skolpersonal, vilket ställer höga krav på kommunikationen.

3.1 Systemteori

Systemteorin är ett teoretiskt synsätt som introducerades till det sociala arbetet under 1930-talet eftersom man då inom det socialarbetets professioner hade börjat tänka sig individen som en del av sin omgivning, men det var först under 60-talet som det blev vanligt inom det praktiska arbetet. Det är en teori som är hämtad från naturvetenskapen och som försöker förklara sociala samband med hjälp av samma systemiska förhållningssätt som används för att förklara komplexa samband inom biologin. En av systemteorins tidiga förespråkare var biologen Ludwig von Bertalanffy som menade att ett systemiskt förhållningssätt är mer relevant än olika enkla teoretiska modeller för att beskriva komplexa interaktioner, oavsett område (Healy 2014).

3.1.1 Generell systemteori

Den variant av systemteori som blev populär under 60-talet brukar kallas för generell systemteori. Den generella systemteorin utgår från fem centrala begrepp. Dessa begrepp är: Transaktion, homeostas, entropi, ekvifinalitet och återkoppling (Healy 2014).

I denna studie kommer skolkuratorernas arbete analyseras utifrån begreppet transaktion för att belysa hur en skolkurator försöker förstå vad det är som gör att en elev har en problematisk skolfrånvaro och vad man bör göra för att motverka den. Inom systemteorin syftar transaktionsbegreppet till att förklara hur individen och dennes omgivning interagerar med, och påverkar, varandra (Healy 2014). Enligt detta synsätt blir socialarbetarens roll således att identifiera hur dessa transaktioner mellan individen och omgivningen går till, för att på så sätt kunna komma fram till vilka förändringar som behöver göras för att uppnå önskat resultat (Healy 2014).

Skolkuratorernas arbete med problematisk skolfrånvaro kommer även i denna studie att analyseras utifrån begreppet homeostas för att åskådliggöra hur skolkuratorer arbetar för att uppehålla en balans i elevernas liv när den omgivande miljön rubbar denna inre balans. Homeostas innebär att alla system strävar efter att uppnå en viss balans (Healy 2014). Inom socialt arbete brukar detta ofta förklaras med att människan behöver en viss balans i sin omgivning. Det innebär också att olika system tenderar att motsätta sig förändringar om de upplevs för stora, för att på det sättet kunna upprätthålla sin homeostas. Ett exempel som kan vara relevant för studien är att skolor kan försöka upprätthålla sin homeostas genom att avstå från att skjuta till de resurser som är nödvändiga för att exempelvis anpassa skolmiljön för eleverna trots att det kanske behövs.

Inom denna studies fokusområde skulle ett möte mellan skolkuratoren och en elev med problematisk frånvaro, eller en elev som uppvisar tendenser att utveckla det, kunna vara ett exempel på hur skolkuratoren uppfyller sin roll som socialarbetare genom att försöka motverka entropin inom ett system. Entropi innebär att ett system av naturen har en tendens att röra sig mot kaos, således innebär det att entropin är något som behöver kontrolleras och motverkas för att homeostasen skall kunna upprätthållas (Healy 2014).

Skolkuratorernas arbete kommer även analyseras utifrån begreppet ekvifinalitet. Applicerat på denna studie skulle det kunna innebära att exempelvis samtal med skolkuratoren, pedagogiska åtgärder från skolan och sociala åtgärder från ansvarig socialtjänst skulle kunna ha lika stor effekt när det kommer till att motverka problematisk skolfrånvaro. Ekvifinalitet innebär att det finns många lösningar på ett enskilt problem och att flera olika insatser således kan ha jämförbara resultat när det kommer till att åtgärda det aktuella problemet (Healy 2014).

Det sista begreppet inom den generella systemteorin som används för att analysera skolkuratorernas arbete är återkoppling. Applicerat på den aktuella studien innebär det att alla system inom vilka den enskilde eleven med problematisk frånvaro befinner sig måste ge tydlig återkoppling på individens handlingar för att försöka få eleven att återgå till skolan. Inom systemteorin är återkoppling det sätt genom vilket olika system reglerar sig själva (Healy 2014). Det innebär således att en enskild individ kommer att lära sig av, och eventuellt ändra, ett beteende beroende på om återkopplingen från det omgivande systemet är positiv eller negativ till sin natur.

För att öka läsbarheten har vissa av dessa begrepp omformulerats för att göra dem enklare att förstå. Därför kommer transaktion benämnas som överföring, homeostas benämns härnäst som balans och entropi kommer benämnas som kaos. Ekvifinalitet kommer förklaras som olika åtgärder som kan ge samma effekt. Detta begrepp kommer inte i lika stor utsträckning användas i analysen som de övriga begreppen, dock kommer det ges ett större utrymme i den avslutande diskussionen. Begreppet återkoppling bedöms vara så pass välkänt att en omskrivning inte är nödvändig.

3.1.2 Det socioekologiska perspektivet

Relationen mellan skola och elevens hemmiljö skapar en kontaktyta där olika nivåer av system integrerar, detta skapar en relevant analysgrund utifrån det socioekologiska perspektivet. I denna studie kommer därför skolkuratorernas arbete att analyseras utifrån de olika systemnivåer som presenteras i det socioekologiska perspektivet för att förstå hur skolkuratorers arbete med

problematisk skolfrånvaro påverkar och påverkas av förändringar på de olika systemnivåerna. Dessa systemnivåer är mikro-, meso- och makronivån (Healy 2014).

Mikronivån är den lägsta systemiska nivån. Till denna nivå hör de system som ligger allra närmast den enskilde individen (Healy 2014). Till de system på mikronivån som är aktuella i den här studien hör exempelvis elevers relationer till familj och vänner, samt skolkuratorers relation till sina närmaste kollegor på arbetsplatsen. Nästa nivå är mesonivån. Här ingår de samhällliga institutioner som individen kommer i kontakt med på en regelbunden basis, exempelvis skola och socialtjänst (Healy 2014). Exempel på system som befinner sig på denna nivå och som är intressanta för den här studien är elevers relation till lärare, klasskamrater och övrig skolpersonal, samt skolkuratorers relation till enskilda elever och deras vårdnadshavare, samt relationen mellan skolkuratorer och andra instanser som de behöver samarbeta med i vissa ärenden. Ett exempel på en sådan instans skulle kunna vara BUP. Den högsta nivån är makronivån. Här ingår system som har en påverkan på enskilda individer även om man inte nödvändigtvis kommer i kontakt med dem så ofta. Här ingår exempelvis parlament och statliga myndigheter som har ett övergripande ansvar för olika delar av de system där individen ingår (Healy 2014). Exempel som är relevanta för denna studie är exempelvis riksdagen, regeringen och Skolverket, då det är dessa instanser som har det övergripande ansvaret för styrningen av skolan och därmed styr arbetsmiljön för både eleverna och skolkuratorerna. En analys utifrån makronivån kommer ej göras i redovisningen av studiens resultat eftersom skolkuratorns arbete i högre grad utförs på de två lägre nivåerna, dock kommer makronivån ges ett större utrymme i uppsatsens avslutande diskussion.

3.1.3 Komplex systemteori

Ett komplext system innebär att helheten blir större än summan av dess delar. Det komplexa systemet utgår från ett ickelinjärt samband, det vill säga att när en variabel ändras så påverkar det resultatet för andra variabler på ett oproportionellt sätt. Till skillnad från den generella systemteorin så utgår den komplexa systemteorin från att sociala system inte är stabila utan ständigt är under

förändring. Återkoppling inom systemet gör att systemet blir ännu mer komplext över tid. Förändringarna som sker kan skapa en snöbollseffekt. De komplexa systemen är känsliga för förändringar i ett tidigt stadie i kedjan av händelser och till följd av en snöbollseffekt kan förändringen generera stora konsekvenser längre fram i händelsekedjan (Healy 2014). Det faktum att en förändring av en variabel i ett system kan påverka en eller flera variabler i andra system på ett oproportionellt och icke linjärt sätt innebär att det blir relevant att analysera skolkuratorernas arbete utifrån denna teori.

En viktig fördel med systemteori är att den utgör ett ramverk för hur man kan hjälpa människor i den miljö där de upplever problem, utan att för den delen sjukdomsförklara individen eller dennes omgivning. Nackdelarna med systemteori är att det bland annat är svårt att få någon klarhet i vad som utgör ett system och var man drar gränserna mellan olika system. Det faktum att det råder en brist på tydlighet kring vad som utgör ett system, bidrar till svårigheten att finna empiriskt stöd för systemteori. En annan poäng som påtalas av kritiker mot systemteori är det faktum att den har sin grund i naturvetenskapliga discipliner, vilket kan göra det svårt att överföra dessa tankegångar på ett samhällsvetenskapligt område (Healy 2014).

3.2 Kommunikation

Kommunikation är ständigt närvarande i våra liv, redan som nyfödd använder man olika sätt att försöka kommunicera med sin omgivning. Genom blickar, ljud och kroppsspråk försöker spädbarnet göra omgivningen uppmärksam på dess existens och vilja att bli sedd (Eide & Eide 2006). Vidare i livet blir detta kontaktsökande ett verktyg både för den enskilde individen och yrkesverksamme skolkuratoren. Genom kommunikationen kan skolkuratoren hitta ingångar för att nå fram till individen hen möter i sitt arbete. I sociala möten styrs situationen av en mängd komplexa regler och sociala koder, bryter man mot dessa rubbar man kommunikationens flyt. De sociala färdigheter individen besitter styr således de möten och interaktioner vi människor dagligen utsätts för (Dunk-West 2016). I ett professionellt syfte innebär kommunikationen ofta att den verkar i stödjande syfte, i slutändan är det därför den mottagande klienten som avgör hur bra eller dålig

kommunikationen varit. Att bara använda sig av teoretiska kunskaper har en liten inverkan på kommunikationen, om den teoretiska kunskapen däremot kombineras med praktiska övningar blir inlärningseffekten och det slutgiltiga resultatet mycket bättre (Eide & Eide 2006). För att utveckla sina kommunikationsfärdigheter kan man använda sig av diverse tekniker i att bekräfta, utmana och stötta klienten. Sättet som man kommunicerar med klienten sker via verbal- och icke verbal kommunikation (Eide & Eide 2006). Arbetet som skolkuratorerna i vår studie utför innefattar en stor del dagliga personliga möten där det ställs krav på utförandet av kommunikationen. Möjlighet ges därigenom att kunna analysera hur kommunikationen spelar in i det förebyggande arbetet med problematisk skolfrånvaro.

3.2.1 Ickeverbala kommunikation:

Till skillnad från den verbala kommunikationen, där kommunikationen förmedlas med ord, så sker den ickeverbala kommunikationen genom olika signaler och tecken. Dessa signaler kan vara blickar, tonfall eller kroppsrörelser (Eide & Eide 2006). De huvudsakliga uttryckssätten för den ickeverbala kommunikationen är ansiktsuttryck, ögonkontakt, kroppsspråk, tonläge, beröring, icke ord och tempo i samtalet. Ansiktsuttrycket som man visar klienten säger ofta mer än vad vi vill visa. Omedvetna rörelser i ansiktet förmedlar olika känslor hos klienten. Som yrkesprofessionell granskas ansiktsuttrycket konstant av klienten (Eide & Eide 2006). Att som människa få bli sedd, både bokstavligen och bildligt, är ett behov som alla människor har. Ögonkontakten är således ett av de viktigaste ickeverbala uttryckssätten (Eide & Eide 2006). Om man möter en person där blicken inte är riktad mot ens håll får man ofta en känsla av att personen inte värdesätter samtalet. Att se någon i ögonen är en handling som utstrålar ärlighet och mod, medan "valpögon" signalerar osäkerhet och underkastelse. Blicken kan således säga en del om vem du är i mötet med andra (Eide & Eide 2006).

Kroppsspråket innebär den kroppshållning och rörelsemönster som en individ har (Eide & Eide 2006). Vi människor är ofta ganska olika i våra kroppsspråk, vissa lever med i samtalet med gester och dylikt medan andra är mer diskreta i sina rörelser. Viktigt att tänka på i ett möte är att vara rättvänd mot den man pratar med, detta signalerar intresse för den som pratar. Det är även viktigt att vara

naturligt avslappnad i sina rörelser detta visar på en vilja att se klienten, skapa trygghet och uppmuntra klienten att fortsätta berätta. Tonläget i en konversation kan skapa olika känslor. Till exempel kan något som sägs i ett tonläge som känns hårt uppfattas som argt och illa menat. Tonläget kan också skapa en känsla av lugn och välbehag om det är mer avslappnat och varmt (Eide & Eide 2006). Det är därför viktigt att vara medveten om hur man använder sin röst. Innan ett klientmöte kan man med fördel arbeta aktivt med att komma ner i varv genom att andas djup ner i magen för att få bort spänningar som påverkar tonläget (Eide & Eide 2006).

Den ickeverbala kommunikationen består således av flera olika signaler och tecken, vilket gör att den är i behov av tolkning. Det innebär att den kan uppfattas på olika sätt av mottagaren beroende på ansiktsuttryck, ögonkontakt, tonläge och kroppsspråk. Detta gör det möjligt för mottagaren att tolka in olika sinnesstämningar hos den som kommunicerar, exempelvis vänlighet, fientlighet, uppgivenhet eller ilska. Utan en relation eller kunskap om klienten man möter så finns det en risk att det sker ett missförstånd och att man feltolkar (Eide & Eide 2006). En bättre relation och kunskap om eleverna leder till att skolkuratorerna kan läsa av elevernas verbala och ickeverbala kommunikationsmönster bättre, vilket leder till att risken för feltolkningar minskar. Den ickeverbala kommunikationen är ständigt närvarande i alla möten och utgör därför en viktig analysgrund.

3.2.2 Initiativ-respons modellen:

I ett samtal krävs att någon tar ett initiativ samtidigt som motparten ger någon form av respons på det som sägs. Detta kan sägas vara några av de mest grundläggande faktorerna i mänsklig kommunikation (Eide & Eide 2006). De tillvägagångssätt som den initierande personen använder sig av är ämnade att styra kommunikationen i en riktning till exempel genom att ställa frågor, förklara eller komma med information. Motsatsen till dessa är de responderande teknikerna som syftar till att skapa en kontakt och inge trygghet. En uppskattad respons är tydligt fokuserad på det mest centrala i motpartens budskap och fångar upp dess innebörd (Eide & Eide 2006). En respons som är kontraproduktiv är om den fokuserar på det som inte är centralt och för samtalet i en annan riktning (Eide

& Eide 2006). Det är därför viktigt att man pratar "samma språk". Båda parter måste vara införstådda i det som sägs för att inte skapa feltolkningar sinsemellan. Det är viktigt att inte använda för mycket fackspråk vilket kan skapa en maktobalans till den man pratar med. Grunden i samtalet är att båda parter skall var inkluderade i samtalet på liknande premisser (Eide & Eide 2006). Utifrån det faktum att varje samtal kräver en initiativtagare och någon form av respons gör att det blir relevant att utifrån detta begrepp analysera hur skolkuratorernas arbete i personliga möten går till.

4. Metodologiska överväganden

Detta kapitel innehåller en utförlig genomgång av de metodologiska ställningstagandena som gjorts i studien. Kapitlet inleds med en introduktion av intervjun som metod samt dess styrkor och svagheter. Därefter följer en beskrivning av studiens urvalsprocess och det praktiska tillvägagångssättet som användes vid insamlandet av studiens empiriska material, innan författarnas förförståelse och dess eventuella påverkan på de teoretiska resonemang som förs redovisas. Efter det följer en beskrivning av hur den insamlade empirin har bearbetats, en redogörelse för den analysmetod som använts vid analysen av empiri. Kapitlet avslutas med en diskussion kring studiens tillförlitlighet samt en redogörelse för de forskningsetiska överväganden som gjorts innan studiens arbetsfördelning slutligen presenteras.

4.1 Metodval

Detta är en kvalitativ studie där datainsamlingen har gjorts genom semistrukturerade intervjuer med fem skolkuratorer som är verksamma på fem olika kommunala grundskolor i fyra olika kommuner belägna i Västsverige. Fler intervjuer hade eventuellt kunnat bidra till studien genom att öka det empiriska underlaget, men den begränsade tiden och i vissa fall svårighet att få kontakt med eventuella respondenter innebar att det inte gick att genomföra fler än fem intervjuer. Intervjuerna var öppna och utifrån en pre-strukturerad intervjuguide (Jacobsen 2012). Denna metod valdes då den anses lämplig för att studera enskilda människors åsikter och tankar kring ett fenomen (Jacobsen 2012), vilket denna studie syftar till att göra. Respondenterna har fått samma frågor, dock har det funnits utrymme för i sammanhanget relevanta följdfrågor.

I en semistrukturerad intervju finns även möjligheten att ändra både frågan och i vilken ordning som frågorna ställs. Detta gör att man i intervjun lättare kan följa upp de svar och kunskaper man fått genom eventuella följdfrågor och få ett bättre flyt i samtalet (Kvale & Brinkmann 2014).

Styrkan i en kvalitativ forskningsintervju är metodens syfte att söka nyansrika redogörelser av respondenternas berättelser genom ord. Exempel på kritik som kommit mot intervjun som metod är att intervjun skulle vara individualistisk, godtrogen och legitimerande. Kritiker menar att intervjun som metod är individualistisk i den mening att tyngden läggs på individen, därmed bortses det faktum att individen befinner sig i en social situation. Kritik riktas även mot att forskaren i en intervjusituation tenderar att godtroget ta respondentens ord för sanning utan att kritiskt granska det som sägs. Det finns även kritiker av intervjun som anser att den i stor utsträckning fokuserar på att legitimera sig själv, snarare än att producera ny kunskap (Kvale & Brinkmann 2014).

Eftersom studiens syfte är att undersöka skolkuratorers erfarenheter av problematisk skolfrånvaro, och hur deras erfarenhet av arbetet med att motverka fenomenet ser ut samt problemets konsekvenser är en djupare förståelse av individens tankar och åsikter en nödvändighet. Därför kan intervjuer anses vara lämpliga eftersom intervjuer lämpar sig för att få fram nyanserade berättelser (Kvale & Brinkmann 2014).

4.2 Urvalsprocess

Studiens urval är i grunden ett så kallat generiskt målstyrt urval. Det innebär att urvalet baseras på kategorier som fastställs av forskaren med syfte att få svar på sina forskningsfrågor (Bryman 2018). I det här fallet består urvalet av skolkuratorer som är verksamma inom den svenska grundskolan, en yrkesgrupp som valts ut eftersom de arbetar i den miljö där det fenomen som studien avser att undersöka utspelar sig. Denna närhet till studiens fokusområde innebär att respondenterna som återfinns i urvalet kan tänkas sitta på mycket information som har relevans för studien, vilket i sin tur innebär att ett av urvalskriterierna har varit ett informationskriterium (Jacobsen 2012). Det finns en personlig koppling till tre av skolorna i studien, vilket har gjort det enklare att få tillgång till respondenter. Dessa respondenter utgör därmed ett bekvämlighets urval (Jacobsen 2012). En av respondenterna kom till författarnas kännedom efter att en tilltänkt respondent nekade till att medverka i studien och tipsade vid det tillfället om den respondent som senare blev aktuell i studien. Denna respondent kan således sägas ha blivit utvald via ett snöbollsurval (Bryman 2018).

4.3 Genomförande av intervjustudien

En intervju genomfördes på plats, övriga intervjuer fick på grund av tidsbrist genomföras digitalt. De digitala intervjuerna genomfördes via Zoom eller Teams beroende på vilken av dessa plattformar den aktuella respondenten föredrog. Alla intervjuer spelades in med hjälp av en smartphone och båda författarna närvarade vid samtliga intervjuer. Den ena författaren ansvarade för att hålla intervjun, medan den andre satt med och intog en mer lyssnande roll för att kunna fånga upp intressanta ämnen och ställa följdfrågor som intervjuaren annars kanske missat. För att skapa en så jämn arbetsfördelning som möjligt alternerade författarna mellan dessa båda roller inför varje intervju. Det faktum att fyra av intervjuerna utfördes digitalt kan ha medfört att viss analyserbar information kan ha missats, detta rör främst kroppsspråket som respondenten använder. Intervjuerna transkriberades därefter, innan en tematisk analys av det transkriberade materialet gjordes, där centrala teman relevanta för vår studie identifierades.

4.4 Förförståelse

En av författarna har sedan tidigare erfarenhet av skolsocialt arbete, detta skulle kunna påverka utgången av studien. Detta eftersom författaren utifrån sin erfarenhet inom det skolsociala arbetet kan antas ha en förutfattad bild av hur det skolsociala arbetet bör bedrivas, vilket skulle kunna påverka analysen. I denna studie har försök att minimera yttre påverkan genom att endast samla in empiriskt material från skolor där författaren inte varit verksam. Båda författarna har genomgått svensk grundskola och gymnasium vilket skulle kunna leda till att en bild av hur skolkuratorer arbetar omedvetet byggts upp och att den i sin tur påverkat analysen. Båda författare har också nära familjemedlemmar som är eller har varit verksamma inom olika professioner i skolan, vilket också skulle kunna ha en undermedveten påverkan på hur författarna upplever och tolkar olika fenomen inom denna miljö. Dessutom kan den kunskap om ämnet som författarna har fått genom sin utbildning på socionomprogrammet ha en viss påverkan på hur författarna ser på fenomenet.

4.5 Bearbetning av empirin

Studiens empiri som består av de fem intervjuerna har transkriberats och ur den tematiska analys som gjordes därefter identifierades fem olika teman. Vissa delar av de transkriberade citaten som använts i studien har bearbetats genom att exempelvis ta bort utfyllnadsord och meningar som inte är bärande i citaten för att det skall bli lättare för någon som läser uppsatsen att förstå vad som sägs. Detta har gjorts med försiktighet för att inte ändra ursprungsbetydelsen. I en av intervjuerna var ljudet stundtals av sämre kvalitet, men bedömningen gjordes att det inspelade materialet trots det höll en tillräckligt hög ljudmässig kvalitet för att en transkribering skulle kunna göras utan att respondentens ord förvanskats.

4.6 Analysmetod

I detta avsnitt kommer en beskrivning av tematisk analys som metod för att analysera empiri samt en redogörelse för hur den tematiska analysen gjorts i denna studie. Avsnittet avslutas med en redogörelse över hur tematiseringsprocessen har gått till.

4.6.1 Tematisk analys

Analysen genomfördes i enlighet med de olika steg som en tematisk analys utgörs av. Det första steget innebär att empirin läses igenom för att få överblick av innehållet. Nästa steg innebär att man som forskare skall inleda kodningen av materialet som samlats in. Därefter skall dessa koder utvecklas till större mer sammanhängande teman. Efter det kombineras koder och teman vilket i sin tur skapar nya teman som sedan går att rangordna. Detta kan även göras genom att dela upp redan existerande teman i delteman. När det är gjort ges temana namn som på ett bra sätt fångar upp de koder som temat är uppbyggt på. Nästa steg är att undersöka om det finns några relevanta samband mellan olika teman. Därefter undersöker forskaren hur temana som framkommit går att koppla till de forskningsfrågor som finns i studien. Slutligen ska forskaren säkerställa att temana är försvarbara genom att visa hur de relaterar till relevant tidigare forskning samt genom att tydlig redogöra för hur temana identifierades (Bryman 2018).

I denna studie gjordes den tematiska analysen av empirin på följande sätt. Författarna började med att gemensamt läsa igenom det empiriska materialet bestående av intervjutranskriptioner. Efter detta inledde författarna en initial kodning av empirin, dessa koder kombinerades gemensamt av båda författarna till större teman. En mer detaljerad redogörelse för tematiseringsprocessen kommer senare i detta kapitel. De teman som blev aktuella var orsaker, konsekvenser och åtgärder. Dessa teman delades sedan upp i delteman av författarna och resulterade i att de tre temana delades upp i två respektive tre delteman. Temat *Orsaker* delades upp i följande delteman: Individuella orsaker, skolrelaterade orsaker och omgivningsrelaterade orsaker. Temat *Konsekvenser* delades upp i följande delteman: individuella konsekvenser och samhällsliga konsekvenser. Det sista temat *Åtgärder* delades in i följande delteman: individuella åtgärder, skolutgångar och skyddsfaktorer. Författarna namngav dessa teman och delteman på ett sätt som ansågs beskriva de underliggande koderna på ett bra sätt. När det var gjort undersökte författarna om det fanns några relevanta kopplingar mellan olika teman. Författarna kunde inte urskilja några särskilda samband och även om man skulle kunna peka på samband mellan olika teman är det svårt att säga någonting om dess relevans. Detta eftersom urvalet av respondenter är litet och till viss del styrt av författarna vilket innebär att urvalet inte med säkerhet kan anses representativt. Författarna ställde därefter de identifierade temana både mot de forskningsfrågor som formulerats i studien och även den tidigare forskningen för att säkerställa temans relevans. Författarna har även säkerställt att teman går att försvara genom att tydligt beskriva hur dessa har identifierats.

4.6.2 Tematiseringsprocessen

Tematiseringen har gjorts utifrån åtta kategorier med olika kriterier som beskriver vad som utgör ett tema. Dessa kategorier innefattar repetitioner, lokala kategorier, saknade data, likheter och skillnader, metaforer och analogier, teorirelaterat material, övergångar och språkliga kopplingar (Bryman 2018). De tematiska kategorier som är vanligast förekommande i studiens empiriska material var kategorierna repetitioner, metaforer och analogier, likheter och skillnader samt lokala kategorier och typologier. Repetitioner avser teman som är återkommande i empirin och metaforer och analogier innebär en bildlig beskrivning av någonting. Likheter och skillnader omfattar respondenternas olika

uppfattning av samma tema, medan lokala kategorier och typologier är lokalt förekommande sätt att beskriva ett tema (Bryman 2018).

4.7 Studiens tillförlitlighet

I detta avsnitt kommer en redogörelse för betydelsen av begreppen tillförlitlighet och äkthet inom kvalitativ forskning. Dessa begrepp är en anpassning av begreppen reliabilitet och validitet som används i kvantitativ forskning. Denna anpassning är gjord eftersom det är svårt att överföra dessa begrepp på kvalitativ forskning utan att begreppens betydelse ändras. Begreppet tillförlitlighet kan delas upp i underbegreppen trovärdighet, överförbarhet och pålitlighet. Begreppet äkthet kan delas upp i begreppen rättvis bild, ontologisk autenticitet, pedagogisk autenticitet, katalytisk autenticitet och taktisk autenticitet (Bryman 2018). Kapitlet avslutas med en diskussion kring den aktuella studiens tillförlitlighet utifrån dessa begrepp.

4.7.1 Trovärdighet

För att skapa trovärdighet i en kvalitativ studie krävs det att man som forskare säkerställer att forskningen är gjord i enlighet med de regler som finns. Det krävs också att man rapporterar de resultat man fått till de personer som forskningen riktar sig till för att säkerställa att forskaren uppfattat det rätt. Detta brukar ofta kallas för att man försöker uppnå respondentvalidering (Bryman 2018).

För att säkerställa trovärdigheten i denna studie har författarna sett till att genomföra studien i enlighet med de regler som finns. De forskningsetiska kraven som utgörs av informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet 2002) har särskilt beaktats. Utöver det har den färdiga uppsatsen skickats ut till de respondenter som deltagit för att säkerställa respondentvalidering.

4.7.2 Överförbarhet

Den kvalitativa forskningen riktar in sig på en mindre population med liknande egenskaper. Den riktar sig således mer mot en djupare kunskap snarare än en bredare och mer generaliserbar kunskap. Syftet med kvalitativ forskning är därmed att skapa täta beskrivningar som förser det studerade fältet med en kunskapsbas som de själva kan använda för att bedöma huruvida resultaten är överförbara på en annan social kontext än den som studeras eller inte (Bryman 2018).

I denna studie har respondenterna haft liknande egenskaper, samtliga har varit skolkuratorer. Respondenternas svar har av författarna bedömts vara detaljrika vilket leder till täta beskrivningar. Detta gör det möjligt för läsare av uppsatsen att bedöma om resultatet är överförbart eller ej.

4.7.3 Pålitlighet

För att skapa en trovärdighet skall man anta ett kritiskt granskande synsätt. Detta görs genom att man öppet redovisar hur förfarandet i alla delmoment i studien gått till. Detta skapar en transparens och gör det möjligt för andra forskare att granska och bedöma kvaliteten på det arbete som gjorts (Bryman 2018). För att öka pålitligheten i denna studie har en utförlig beskrivning av arbetets alla delar gjorts och de frågor som ställdes under intervjuerna har inkluderats som bilagor i slutet av denna uppsats.

4.7.4 Äkthet

De kriterier som finns för att bedöma äktheten i en studie är rättvis bild, ontologisk autenticitet, pedagogisk autenticitet, katalytisk autenticitet och taktisk autenticitet. För att uppnå en rättvis bild krävs att studien låter alla synpunkter och uppfattningar få komma till tals i respondentgruppen som undersöks. För att studien skall sägas ha en ontologisk autenticitet krävs det att studien underlättar deltagarnas förståelse för den sociala miljö de befinner sig i. De krav som ställs på en studie för att uppnå pedagogisk autenticitet är att studien ska bidra till de inblandade personernas ökade förståelse kring andra individer i omgivningen och deras upplevelser. För att uppfylla kraven på katalytisk autenticitet krävs det att studien möjliggjort en förändring av de villkor som studiens deltagare upplever.

Taktisk autenticitet kräver att studien lyckas få deltagarna att inse sina möjligheter att vidta åtgärder för att åstadkomma förändring (Bryman 2018).

För att ge en rättvis bild av de skillnader som finns i respondenternas erfarenheter kring problematisk skolfrånvaro har olika synpunkter som i vissa fall säger emot varandra tagits upp och analyserats när det varit relevant. Dock går det inte att säga något huruvida studien gett en rättvisbild av skillnaderna som kan tänkas finnas bland skolkuratorer i allmänhet. Detta eftersom urvalet är litet och inte har gjorts slumpmässigt, utan utgörs till stora delar av ett bekvämlighetsurval. Vad gäller studiens ontologiska, pedagogiska, katalytiska och taktiska autenticitet är det svårt att säga något om detta innan respondenterna har fått möjligheten att läsa studien och kunnat uttala sig.

4.8 Forskningsetiska överväganden

Studien har utformats i enlighet med de fyra forskningsetiska kraven som listas av Vetenskapsrådet. Dessa krav är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet 2002).

Det första av dessa forskningsetiska krav är informationskravet. Det innebär att de som tillfrågas om att delta i en undersökning skall informeras om studiens syfte, vad deras uppgift är i studien, att deras deltagande är frivilligt och att de kan avbryta sin medverkan när de vill, samt att den insamlade informationen endast kommer att användas i forskningssyfte (Vetenskapsrådet 2002). För att tillmötesgå detta krav har ett informationsbrev skickats ut via e-post till alla deltagare där information om studiens fokus, deltagarnas uppgift i studien, frivillighet och rätten att avbryta medverkan utan konsekvenser, forskningsdesign samt kontaktuppgifter till författarna och handledaren finns med. I informationsbrevet har även uppgifter om universitetstillhörighet inkluderats, både genom skrift och infogande av universitetets logotyp (se bilaga 1).

Det andra forskningsetiska kravet är samtyckeskravet. Samtyckeskravet innebär att man som forskare behöver inhämta deltagarnas samtycke innan undersökningen påbörjas (Vetenskapsrådet 2002). För att individen skall kunna ge sitt samtycke krävs dock att deltagaren har fått information om dennes möjlighet

att avbryta sin medverkan när denne så önskar utan att det medför några konsekvenser (Vetenskapsrådet 2002). Eftersom denna studie kräver en aktiv medverkan från deltagarna skall samtycke inhämtas från samtliga deltagare (Vetenskapsrådet 2002). Detta har gjorts genom att ett informationsbrev har skickats ut via e-post där all relevant information som krävs för att deltagarna skall kunna ge ett informerat samtycke finns med, därefter bestämdes tidpunkt och plats för intervjuerna. För att säkerställa att samtycket kvarstod vid intervjutillfället fick deltagarna även informationen muntligt och ett muntligt samtycke gavs därefter innan intervjuerna påbörjades.

Det tredje forskningsetiska kravet är konfidentialitetskravet, som innebär att uppgifter som kan knytas till specifika personer måste förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan få tag på dem (Vetenskapsrådet 2002). Detta krav innebär också att sådana uppgifter måste anonymiseras innan det färdiga resultatet publiceras (Vetenskapsrådet 2002). Inom ramen för denna studie innebär det att intervjuerna spelats in med hjälp av en smartphone som är försedd med en kod för att i största möjliga mån säkerställa att obehöriga inte skall kunna komma över dessa, även om telefonen på något sätt skulle hamna i orätta händers ägo. Transkribering av intervjuerna har skett på dator i ett dokument som delas mellan båda författarna för att säkerställa att båda författare har tillgång till all relevant information, samtidigt som informationen skyddas från obehöriga i största möjliga utsträckning. Slutligen har alla uppgifter som är relevanta att ha med i studien anonymiserats innan publicering för att på så sätt bibehålla högsta möjliga grad av konfidentialitet, exempelvis har respondenternas namn tagits bort och ersatts av ordet Respondent och en siffra. Efter publiceringen har det inspelade materialet samt transkriberingarna raderats för att säkerställa bibehållen konfidentialitet.

Det fjärde och sista forskningsetiska kravet är nyttjandekravet. Nyttjandekravet innebär att uppgifter som samlats in i samband med en forskningsstudie endast får användas i det syftet för vilket de samlades in (Vetenskapsrådet 2002). I studien bör man som forskare även redogöra för var studien är tänkt att publiceras, samt även erbjuda respondenten att skicka en kopia till denne om det är så att respondenten önskar detta (Vetenskapsrådet 2002). Nyttjandekravet har i denna studie säkerställts genom att all information har förvarats, hanterats och raderats i

enlighet med konfidentialitetskravet efter att informationen tjänat sitt syfte. Respondenterna har även informerats om var studien är tänkt att publiceras samt erbjudits att få en kopia av det färdiga resultatet skickad till sig vid studiens slut.

4.9 Arbetsfördelning

Arbetet med uppsatsens alla delar har delats upp med syftet att åstadkomma en så jämn arbetsfördelning som möjligt. Förarbetet började med att båda författarna sökte efter tidigare forskning. När utbudet av relevant litteratur ansågs uttömt delades den insamlade litteraturen upp jämnt mellan båda författare, som därefter läste igenom sina respektive artiklar var för sig och plockade ut relevanta delar ur texten. Därefter kodades den tidigare forskningen gemensamt innan insamlandet av empiri och produktionen av text påbörjades.

Arbetet med insamlandet av empiri började med att författarna gemensamt formulerade ett informationsbrev och en intervjuguide. Därefter formulerade författarna ett mejl gemensamt som den ena författaren skickade till de utvalda skolkuratorerna. Urvalet gjordes gemensamt av båda författare. När det sen var dags för intervjuerna delades dessa upp mellan författarna. Således ansvarade ena författaren för att hålla i tre intervjuer och den andra två. Transkriberingen av intervjuerna delades upp så att den författare som ansvarade för att hålla tre intervjuer fick transkribera två och vice versa. Själva skrivandet delades upp på så vis att båda författare ansvarade för att skriva olika delar av texten som sedan korrekturlästs gemensamt för att upptäcka eventuella språkliga fel och skillnader, för att på detta sätt säkerställa en enhetlig och sammanhängande text som är lätt att läsa och förstå.

5. Resultat och analys

I detta kapitel presenteras och analyseras studiens resultat. Först kommer en presentation av de orsaker till problematisk skolfrånvaro som respondenterna har identifierat i sitt arbete. Därefter följer en beskrivning av de olika arbetssätt som återfinns i det empiriska materialet. Efter det avslutas kapitlet med en redogörelse för de framgångsfaktorer som respondenterna har identifierat i sitt arbete med problematisk skolfrånvaro.

5.1 Orsaker till problematisk skolfrånvaro ur ett skolkuratorsperspektiv

5.1.1 Omgivningens påverkan

Under insamlandet av empirin framkom ett flertal olika potentiella orsaker till problematisk skolfrånvaro som respondenterna identifierat under sitt arbete med fenomenet. Flera av dessa stämmer väl överens med de orsaker som den tidigare forskningen identifierat. Dock finns vissa skillnader mellan respondenterna när det kommer till vilka faktorer de upplever vanligast förekommande. Exempelvis lade Respondent 4 stor vikt vid olika aspekter av skolmiljön och sade följande:

Jag skulle säga en oro för någon del av skoldagen, det är ju vanligt. Om det är konflikter med klasskamrater, kan de ju vara. En oro för att inte lyckas på det sättet man skulle vilja, eller som det kanske finns förväntningar från sig själv eller andra att man skall göra. [---] Då kan det ju vara hemförhållanden. Oro för skilsmässa eller att mamma och pappa inte mår bra, föräldrar som missbrukar kan det vara, psykisk ohälsa i hemmet. Det är väl inte de vanligaste orsakerna, men de finns där.

Interaktionen mellan skolan som representerar mesonivån och hemmet som utgör mikronivån sker inte linjärt utan en händelse i ett system skulle kunna resultera i en förändring någon annanstans i systemet (Healy 2014). Därav kan man inte med säkerhet påvisa om det är oroligheter inom system på mikro- eller mesonivån som

påverkar den problematiska skolfrånvaron, eller hur stor och betydelsefull en eventuell koppling är.

Elevers uppfattning om sin skolgång formas i hög grad av hur de uppfattar miljön i skolan. Uppfattningen av skolmiljön kan påverkas negativt av bland annat konflikter med kompisar (Strand 2014) eller någon form av utsatthet som exempelvis mobbning (Ekstrand 2015; Gren-Landell et al. 2015; Melander Hagborg, Berglund & Fahlke 2018; Strand 2014; Strand & Granlund 2014; Van Den Berghe, Vandeveldt & De Pauw 2022). En viktig faktor när det gäller skolmiljön är att det finns bra relationer mellan elev och lärare (Ekstrand 2015; Karlberg et al. 2022; Sugrue, Zuel & LaLiberte 2016; Warne et al. 2020). I empirin beskrivs framför allt konsekvensen av att relationen till läraren försvinner vid en studieövergång. Då tappar eleven sin trygghet och ställs inför nya lärare, lokaler och förutsättningar. Detta kan ha en negativ påverkan på många av de elever som har störst behov av trygghet. Först när relationen till läraren åter är etablerad kan det trygghetsskapande arbetet återupptas med de återstående delarna i elevens skoldag.

Förutom omgivningsfaktorer som rör den skolrelaterade miljön, vilket Respondent 4 påtalar som en viktig orsak till problematisk skolfrånvaro, så finns det fler omgivningsfaktorer som kan ha en påverkan på elevers problematiska skolfrånvaro. En annan respondent ger, tvärt emot vad Respondent 4 lägger fokus på, en tydlig bild av olika omgivningsfaktorer utanför skolans område som betydelsefulla för elevers problematiska skolfrånvaro. Respondent 2 nämner olika former av utsatthet i skolan, men framhåller också familjesituationen som en central del där det ibland uppstår vissa hinder som håller kvar barnen i hemmet i stället för att de går till skolan:

Ja, smärtsamt så med åren då, utan att säga att vi är där nu, men då har det ju varit att man varit utsatt i skolan på något sätt och att man av den anledningen varit hemma. Föräldrars vad skall man säga, att de tillåter barnen stanna hemma när barnen tar över, säger att jag är sjuk idag så får man vara hemma. Vi har barn till psykiskt sjuka föräldrar,

en hel del under åren som blir hemma av olika anledningar. Våldigt lite egentligen på grund av att skolan är svår.

Detta stämmer väl överens med den tidigare forskningen där familjesituationen har framställts som en av de viktigaste faktorerna för att förhindra skolfrånvaro (Strand 2014; Strand, Anbäcken & Granlund 2015; Teasley 2004; Van Den Berghe, Vandeveldel & De Pauw 2022; Warne et al. 2020). Problemen som påverkar skolnärvaron negativt kan bero på missbruk eller det psykiska måendet hos dennes vårdnadshavare (Gren-Landell et al. 2015). Exempelvis kan föräldrars psykiska mående eller missbruk ställa inre krav hos eleven att stå för omvårdnaden av exempelvis sin förälder eller annan närstående (Strand 2014). En oro över sina föräldrars mående och eventuella missbruk kan ha en påverkan genom att ta energi och tid från exempelvis skolan. Att leva med föräldrar som bråkar skapar en ständig oro kring hemförhållandena. Oro för exempelvis en skilsmässa (Karlberg et al. 2022) eller våld (Gren-Landell et al. 2015; Teasley 2004) är andra faktorer som påverkar energin eleven kan lägga på skolan.

5.1.2 Trygghet genom hela skolan

Brist på trygghet är en annan aspekt som nämns av respondenterna och som uppges vara en bidragande faktor till problematisk skolfrånvaro. Vad som orsakar denna brist på trygghet hos barnen är inte alltid enkelt att komma till botten med. I citatet nedan nämner Respondent 1 en möjlig förklaring i och med det faktum att eleven precis genomgått en stadieövergång från låg- till mellanstadiet, med nya lärare och höjda krav som följd:

Jag har en tjej som jag jobbat med ganska nyligen. Det är en flicka som går på mellanstadiet och precis börjat fyran. Där man kan se att hon haft ganska hög frånvaro bakåt, men när hon började fyran bara låste det sig. Hon fick ont i magen kunde inte gå till skolan, det bara sa stopp. Men vad hände här, det har ju funkat? Sade man först, vad är det som hänt? Så man började titta bakåt och såg att hon inte hade klarat de nationella proven. Hon hade haft hög frånvaro även tidigare, men ändå haft en relation med den läraren. När hon började fyran med

en ny lärare, ny klassammansättning, nya lokaler och högre krav i skolan och mycket nytt då blev det bom stopp.

En av aspekterna kring avsaknaden av trygghet i skolan är, precis som nämnts i ovanstående citat, övergångarna mellan låg- och mellanstadiet samt i övergången från mellanstadiet till högstadiet. Denna övergång innebär en förändring av de system som eleven vanligtvis verkar i eftersom den tidigare uppbyggda relationen till läraren försvinner, samtidigt som man får nya klassrum och ökade krav. För att återfå tryggheten krävs att eleven börjar om på nytt genom att skapa nya relationer till sin omgivning. Betraktat med systemteoretiska ögon skulle det som nämns i ovanstående citat kunna ses som ett uttryck för det kaos (Healy 2014) som skapas inom eleven när eleven förs över från ett system till ett annat. Detta samtidigt som eleven försöker återuppbygga balansen från det tidigare systemet (Healy 2014).

Problem kring hur stadiövergångar kan påverka eleverna beskrivs även på följande sätt av Respondent 3:

Vi pratar mycket om det här med stadiövergångar, att man går från låg till mellan, eller från mellan till högstadiet, så är det vanligt att man kan tappa elever. Eller, det blir svårt att anpassa sig till en ny miljö innan man får en relation till sin lärare.

Även här beskrivs hur tryggheten och relationen med lärare spelar in för att främja trygghet och närvaro i skolan, vilket styrks av den tidigare forskningen som visar på att relationen mellan elev och läraren spelar en betydelsefull roll. Är relationen bristfällig ökar risken att eleven kommer få en problematisk frånvaro på sikt (Ekstrand 2015; Gren-Landell et al. 2015; Karlberg et al. 2022; Melander Hagborg, Berglund & Fahlke 2018; Strand 2014; Teasley 2004).

5.1.3 Inlärningssvårigheter och anpassningar

Elever med NPF-diagnos eller pedagogiska svårigheter innefattar en grupp av elever som till följd av detta riskerar att få en problematisk skolfrånvaro. När skolans anpassningar är bristfälliga eller inte räcker till leder det till att eleverna överanstränger sig, vilket i sin tur resulterar i att de till slut inte orkar ta sig till skolan. Respondent 5 beskriver fenomenet på följande sätt:

När vi diskuterar och analyserar finns det ju en grupp man inte får glömma bort där det finns särskilt stöd, det kanske finns en lässvårighet eller NPF-diagnosproblematik där det faktiskt är vår anpassning eller vårt särskilda stöd som inte räcker till eller blir bra. Så man får elever som nästan självreglerar då eller som blir slutkörda, de går måndag till torsdag men alltid är hemma fredagar med ont i huvudet. Så någon form av elever med särskilda behov eller hur vi skall uttrycka det eller med en tydlig problematik eller otydlig problematik i att vi inte känner till den där vi helt enkelt misslyckats med våra anpassningar eller stöd.

En del i att anpassningarna och stödet inte når fram skulle kunna bero på det faktum att kommunikationen misstolkas mellan elev och lärare. De små signaler som elevens ickeverbala kommunikation (Eide & Eide 2006) sänder ut, till exempel gäspningar, blickar eller okontrollerade rörelser (tics), kan riskera att misstolkas av läraren. Läraren kanske inte alltid inser att man i dessa fall kan behöva sänka tempot och eventuellt göra ytterligare anpassningar för att eleven skall kunna klara av att hantera och orka med sin skolsituation. Detta får till följd att eleven måste använda sin energi på ett ej optimalt sätt som kan innebära att hen inte orkar genomföra hela sin skolvecka på det sätt som skolan, vårdnadshavarna, men även eleverna själva många gånger förväntar sig att de skall klara av.

De elever som har någon form av NPF-diagnos (Strand & Granlund 2014) eller någon form av inlärningssvårighet (Strand 2014) utgör en utmaning för skolan. Hur skolan på bästa sätt skall utnyttja sina resurser för att skapa en skolmiljö som är lämpad för så många som möjligt är en fråga som inte är helt självklar. I den bästa av världar skulle alla anpassningar vara till nytta för alla elever, men så är tyvärr inte fallet. Exempel på anpassningar som forskningen visat kan vara lyckosamma är mindre grupper och fler närvarande vuxna på skolan (Strand, Anbäcken & Granlund 2015) samt ändrad starttid i skolan (Warne et al. 2020). Om elever inte får rätt anpassningar kan man tänka att dessa elever lägger för mycket energi på att kunna hålla ihop sig under skoldagen vilket senare kan resultera i en självreglering av elevens tillvaro. I dessa fall kan elevens självreglering innebära en ökad frånvaro då eleven väljer att stanna hemma eftersom energin är helt slut.

5.2 Arbete med problematisk skolfrånvaro ur ett skolkuratorsperspektiv

5.2.1 Organisatoriska förutsättningar

I det insamlade empiriska materialet framkommer att skolkuratorns arbete spänner sig över flera systemiska nivåer. Det framgår också att kuratorernas uppdrag och arbetssätt kan se olika ut på olika skolor. I empirin framkommer att kuratorerna jobbar med dessa frågor på både ett organisatoriskt plan och på individnivån. Respondent 3 beskriver sitt arbetssätt på följande vis:

Skolkuratoruppdraget är så brett och vi jobbar hela tiden på individ, grupp och organisationsnivå. Jag tänker att det arbetet som vi kuratorer är med i framför allt gäller det förebyggande och främjande arbetet på organisationsnivå. Vi har varit med och tagit fram frånvarorutiner som lärarna då genomför, men att man gör det med alla elever. Där har vi initialt varit med och tagit fram men nu har de utvärderats men då har det gjorts av verksamhetsutvecklare. Men också det här med trygga grupper att vi gjort en bank med gruppstärkande övningar som läraren kan använda sig av.

Respondentens arbete rör sig över två av de socioekologiska nivåerna, meso- och mikronivån (Healy 2014). Arbetet på mikronivån sker i detta fall främst i relation till lärarna, där skolkuratoren har varit delaktig i att ta fram frånvarorutiner och gruppövningar i syfte att underlätta lärarens arbete med att främja elevnärvaro i skolan. Det övergripande arbetet med att främja skolnärvaro bland eleverna sker på en mesonivå där skolan som organisation är den systemiska nivå inom vilken kuratorn i detta fall rör sig i störst utsträckning (Healy 2014). De rutiner och handlingsplaner som tas fram och appliceras av lärarna i arbetet med eleverna på mikronivån skapar en koppling mellan de olika systemiska nivåer inom själva skolan som arbetar med att förebygga och motverka problematisk skolfrånvaro. Detta stämmer väl överens med den tidigare forskningen som påpekar vikten av samarbete mellan de olika professionerna på skolan som en bidragande faktor i arbetet för att främja närvaro av eleverna på skolan (Gren-Landell et al. 2015; Van Den Berghe, Vandeveldde & De Pauw 2022).

5.2.2 Förebyggande arbete på individnivå

Citatet från Respondent 3 som beskrivs ovan lägger stor vikt på den mer organisatoriska delen av skolkuratorns arbete. Respondent 2 har till skillnad mot det tidigare citatet ett mer individinriktat fokus när denne beskriver arbetet den gör för att förebygga problematisk skolfrånvaro:

Det främjande arbetet är så viktigt om vi får tid. Det låter så enkelt när jag säger det nu men det är en stor skillnad att ha tid att kunna träffa två barn som bråkar. [...] Jag har en liten modell där jag sitter och pratar med dem. Det här med konflikter, ni bråkar ofta. Vet ni varför ni håller på att bråka? Nej Då börjar vi där. [...] Så får de träna första veckan på att bara respektera varandra och inte bråka, andra veckan får de göra en sak i klassrummet med läraren som vi bestämt, tredje veckan skall det fungera. Jag ser ju redan efter andra veckan att det fungerar. [---] Minskningen av konflikter leder också till att barnen mår bättre. Så det är ju ingen humbug det här med att om vi upptäcker tidigt så mår barn bättre.

I den ovanstående berättelsen kan man tydligt se exempel på att förändringar i delar av ett system kan påverka andra system, både linjärt, men framför allt icke linjärt, i ett så kallat komplext system (Healy 2014). Exemplet med de två bråkande barnen illustrerar detta tydligt. Att de två barnen lär sig att komma överens och respektera varandra innebär en förändring inom ett system på mikronivån, från ett stadie där det funnits en hög grad av kaos inom olika delar av de system som eleverna är del i, till ett stadie där en högre grad av balans håller på att återupprättas. En förändring som i sin tur skapar flertalet förändringar på både mikro- och mesonivån (Healy 2014), då detta enligt ovanstående berättelse leder till en bättre skolmiljö och ett bättre mående hos barnen. Det visar också på att kuratorn i det här fallet har studerat de överföringar som har förekommit mellan olika system, samt vilken återkoppling dessa system har gett på de givna överföringarna, för att på detta sätt kunna komma fram till den bästa tänkbara lösningen på situationen (Healey 2014).

När man tittar på de två senast nämnda citaten kan man se att arbetet med problematisk skolfrånvaro kan bedrivas på flera olika sätt, där citaten visar på att skolkuratorn antingen kan ha en roll som innebär frekvent kontakt med eleverna, eller en mer organisatorisk roll. Det finns både för- och nackdelar med båda dessa roller. Om man som kurator har en mer elevcentrerad roll innebär det att man kommer närmare dem man faktiskt jobbar med och kan lära känna dessa individer lite djupare. En potentiell nackdel med detta fokus är att man riskerar att missa helheten och mönster som kan tänkas finnas, exempelvis inom den egna organisationen. En fördel med en mer administrativ roll, där kuratorn i högre grad får rollen som spindeln i nätet som innebär att man i större utsträckning rycker i olika trådar och organiserar arbetet, medan andra får sköta mer av det praktiska elevarbetet. En potentiell nackdel som skulle kunna komma av detta sätt att jobba som skolkurator är att kuratorn inte får den relationen med den enskilde individen som krävs för att kunna bedriva ett effektivt förebyggande arbete. Däremot kan man argumentera för att eftersom det är mentorer och lärare, snarare än skolkuratorn, som har närmast relation till både eleven och vårdnadshavarna så är det extra viktigt att relationen är bra mellan dessa parter för att undvika att problem överhuvudtaget uppstår.

Av empirin framgår också att alla kuratorer har ett visst mått av båda dessa ytterligheter och det finns ingenting i studiens resultat som gör gällande att dessa ytterligheter faktiskt utgör observerbara positioner rent empiriskt. Dock kan man tänka sig att den grad i vilken varje enskild respondent beskriver den ena eller andra ytterligheten, på något sätt ändå ger en bild av den enskilde kuratorns upplevelse gällande vilken av dessa båda som tar upp den större delen av arbetet. Därmed bör man också kritiskt diskutera, på såväl akademisk som praktisk nivå, vilken av dessa ytterligheter man tänker sig ha högst effekt när det kommer till arbetet med att förebygga och motverka problematisk skolfrånvaro, samt varför man drar dessa slutsatser. Som tidigare redogjorts för i denna text fyller både det elevnära och det mer organisationsrelaterade arbetet en viktig funktion i arbetet mot problematisk skolfrånvaro, en kombination av båda kan därför anses som det optimala arbetssättet.

I den professionella kommunikationen skapar kuratorn en stödjande miljö, i vilken de två bråkande eleverna kan få möjlighet att lösa det uppkomna problemet (Eide & Eide 2006). Det faktum att skolkuratorn först får eleverna att konstatera att de inte vet orsaken till att de bråkar skapar en gemensam utgångspunkt för eleverna att börja arbeta från. Det skapar även en startpunkt för skolkuratorn utifrån vilken hen kan börja jobba med problemet, där båda eleverna har liknande förståelse och talar liknande språk och kan således ge varandra adekvat respons utifrån initiativ-respons modellen (Eide & Eide 2006). I den verbala och ickeverbala kommunikationen mellan pojkarna finns kuratorn där, som med sina kunskaper och sin relation till eleverna kan hjälpa till att tolka signaler och föra samtalet framåt (Eide & Eide 2006).

Att i ett tidigt skede uppmärksamma riskfaktorer för frånvaro stöds i den tidigare forskningen (Strand & Granlund 2014). I citatet ovan skulle den här konflikten mellan de båda pojkarna kunna vara ett tidigt tecken på att individen upplever skolmiljön som svårhanterlig, vilket forskningen visar riskerar leda till ökad risk för problematisk skolfrånvaro (Strand 2014; Strand & Granlund 2014).

5.2.3 Hur och vem definierar problemet?

Hur man ser på frånvaro och vem som har mandatet att avgöra skillnaden mellan vad som utgör giltig eller ogiltig frånvaro, samt bedöma vad som faktiskt utgör en *problematis*k frånvaro, skiljer sig från skola till skola. Det blir inte lättare av att det saknas en allmänt vedertagen definition av vad som utgör en problematisk skolfrånvaro för skolor att följa (Skolverket 2022). Nedan följer ett citat där Respondent 1 visar på ett sätt att definiera problematisk skolfrånvaro:

Alltså vi försöker att inte skilja på giltig och ogiltig frånvaro, systemet gör det, men när vi jobbar med frånvaron så ser vi egentligen att det spelar ingen roll om den är anmäld eller inte. Står den som giltig så betyder det att föräldrarna har satt dig som frånvarande, men vem är det som avgör om den är giltig? [---] Vi försöker se det så här, all frånvaro är problematisk eftersom all frånvaro innebär missad undervisningstid. Så därför så i vår kommun så mäter vi frånvaron vid vissa tidpunkter varje termin, två gånger på hösten och två på våren. Då mäter vi på alla skolor i kommunen och då mäter vi alla de som ligger över 15% frånvaro på en 10 veckors period bakåt. Det är dem vi drar ut listor på och så analyserar vi det med lärarna. Vad beror frånvaron på finns det skäl till oro.

Att skolan skapat sig en definition av den problematiska skolfrånvaron ger dem en möjlighet att uppmärksamma de elever som skolan anser befinna sig i riskzonen för att drabbas av senare konsekvenser av utebliven undervisning och social interaktion i ett tidigare skede än vad som kanske hade varit möjligt om detta inte gjorts. Att enskilda skolor skapar egna definitioner på grund att det inte redan finns en vedertagen definition att ta till, kan också ses som ett uttryck för att det inom skolan finns en osäkerhet kring detta ämne och att skolans skapande av en egen definition således blir ett sätt för skolan som organisation att försöka återupprätta en balans i en situation som annars kan upplevas som kaotisk (Healy 2014). Det finns dock vissa risker med detta sätt att arbeta. Att enskilda skolor skapar egna definitioner kan innebära att olika skolor ser på problemet på olika sätt, vilket gör att den problematiska skolfrånvaron bedöms på olika sätt och riskerar att olika insatser sätts in vid olika tidpunkter. Detta kan i värsta fall

innebära att hjälpen eleven får är beroende av var eleven går i skolan vilket är ett problem eftersom skolan enligt 1 kap. 9§ Skollagen (SFS 2010:800) skall vara likvärdig för alla.

5.2.4 Tidiga insatser

Tidigare forskning visar på vikten av att i ett tidigt skede sätta in resurser för att stävja frånvaro och främja att eleverna är närvarande i skolan (Strand & Granlund 2014). Genom att skolan gör regelbundna mätningar två gånger under varje termin blir de uppmärksamma på elever som är på väg eller redan befinner sig i en situation med problematisk frånvaro. Skolans arbete med att sortera ut elever med hög frånvaro resulterar i att skolan uppmärksammar att det faktiskt är ett problem vilket även det styrks av forskning som en faktor i att motverka frånvaro (Strand & Granlund 2014).

Respondent 1 förtydligar senare genom att beskriva hur mätningarna gör det möjligt att se när frånvaro problematiken har börjat. Vilket annars hade varit svårt då den tidigare forskningen visar att det inte finns någon allmänt vedertagen definition och att det nu är upp till skolorna att avgöra vad som räknas som problematisk skolfrånvaro:

Ja det kan vi ju göra eftersom vi har våra system, man kan gå tillbaka och se och så där, vi har ju journalsystem där vi också skriver in frånvaro i nu då det är nytt sedan i år har du hela kommunen gått in i det här systemet men vi har haft några pilotskolor som hållit på i 1,5 år och då kan man ju följa bakåt.

Journalsystemet på skolan gör det möjligt att dels hålla koll på den aktuella situationen, dels gå tillbaka för att kunna hitta mönster och tendenser i elevernas frånvarovanor. Vikten av att tidigt, gärna i förskolan om det är möjligt, hitta tecken på problematisk skolfrånvaro benämns i den tidigare forskningen som viktigt för att kunna motverka en eskalerad frånvarotendens (Ekstrand 2015).

5.2.5 Ansvarsfrågan, vem äger problemet?

Att utröna var orsaken till den problematiska skolfrånvaron ligger är en svår fråga som sällan har ett enkelt svar. Den har ofta en komplex bakgrund som lätt blir ammunition i samtalen mellan skolan och hemmet. Respondent 1 uttalar sig om hur hen ibland upplever relationen med hemmet och den önskan som finns att undvika denna typ av konflikter, för att i stället försöka få till en konstruktiv dialog kring de bekymmer som finns:

Det är inte så enkelt utan det är ganska komplexa ärenden. Det är inte antingen skolan eller hemmiljön som är problemet, utan ofta är det så att ett barn är hemma och vänder på dygnet, får inga rutiner hemma, mamma och pappa jobbar, kanske inte orkar, [...], någon kanske är hemma sjukskriven. Alltså det ena ger det andra. Det är så vanligt att man från skolan säger, ta bara hit ungen så är det vårt ansvar när den är här, men vi kan inte gå hem och hämta. Föräldrarna säger om det bara varit bra i skolan. Man hamnar i det här skyttegravskriget och man måste komma bort från det. Anledningen till samverkansprojektet med socialtjänsten är att de skall komma in tidigare i familjer som har behov så att vi kan jobba tillsammans för det finns oftast inte ett svar på det.

Samspelet mellan skolan och hemmet är en viktig kugge i arbetet med att motverka den problematiska skolfrånvaron. Eftersom hemmet är ett system på mikronivå och därmed är det system som kan antas ligga den enskilda eleven närmast så har hemmet en viktig roll i att upprätthålla balansen hos eleverna. Detta kan exempelvis ske genom att hemmet erbjuder stöttning och uppmuntran samt ger sin syn på vad som kan göras i skolan för att minska det kaos (Healy 2014) som eleven kan uppleva i skolan. Därför är det oerhört viktigt att kommunikationen mellan hemmet och skolan fungerar. För att undvika det *skyttegravskrig* som nämns måste man inse det faktum att någonstans på vägen har man brutit de sociala koderna i kommunikationen, vilket leder till att flytet i kommunikationen sätts ur spel (Dunk-West 2016) och i förlängningen gör det svårt att nå en samsyn i frågan. En viktig startpunkt för att nå en samsyn i dessa fall är att utgå från ett grundantagande om att både vårdnadshavare och lärare vill

att det skall vara så bra som möjligt för det aktuella barnet, samt att både vårdnadshavare och lärare gör sitt absolut bästa med de förutsättningar och verktyg som står dem till buds. Vore det inte så hade problemet möjligen varit enklare att åtgärda eftersom man i sådant fall skulle behöva fokusera på att avhjälpa ett potentiellt missförhållande, snarare än skapa goda arbetsrelationer mellan olika parter som har ett behov av att kunna samarbeta. Det skall också påpekas att det naturligtvis finns undantag från det nyss nämnda grundantagandet. Dock bör man även vara observant på att dessa undantag oftast är mycket få och upptäcks generellt av samhället som då kan avhjälpa problemet. Det andra man bör tänka kring är riskerna med ett synsätt där man upprepade gånger misstänkliggör varandra, i stället för att samverka för att komma till rätta med ett problem. Ett sådant synsätt tenderar att vara mindre fruktsamt när det gäller att kunna finna stadiga grunder för ett produktivt samarbete och riskerar snarare att förvärra problemen och göra det ännu svårare att nå en samsyn.

Som tidigare nämnts är en fungerande kommunikation en viktig del i att nå en samsyn. Exempelvis så ställs det enligt initiativ-respons modellen krav både på den som initierar kontakten och på mottagaren som ger respons (Eide & Eide 2006). I de fall då det är svårt att uppnå en samsyn kan man argumentera för att den goda responsen saknas från båda sidor. I dessa fall väljer parterna snarare att fokusera på sin egen agenda och föra fram sina argument till varför det inte fungerar (Eide & Eide 2006) i stället för att fokusera på det som är viktigt i samtalet, att hitta en lösning på problematiken med skolfrånvaro. Denna brist på kommunikation skapar också ett kaosförhållande (Healey 2014) mellan två av de system som utgör en stor del av elevernas vardag, nämligen skolan och familjen.

5.3 Framgångsfaktorer i arbetet mot problematisk skolfrånvaro ur ett skolkuratorsperspektiv

När det kommer till vilka framgångsfaktorer som skolkuratorerna identifierat i sitt arbete är respondenterna i studien väldigt eniga om att man behöver arbeta systematiskt med både den enskilde eleven och dennes vårdnadshavare, men också tvärprofessionellt inom och utanför skolan för att förebygga och motverka problematisk skolfrånvaro. Dock skiljer det sig lite beroende på huruvida den

enskilde kuratorns berättelse antyder att denne främst jobbar mot eleverna, eller om arbetet inom den egna organisationen tagit överhanden.

5.3.1 Relationen till skolan

Att ha en bra relation till olika vuxna i skolan är något som flera av respondenterna i studien talar om. Ett exempel är Respondent 5 som genomgående pratar om mentorns centrala roll som den vuxna på skolan eleven bör ha bäst relation till, säger följande:

Att man försöker bygga på det här positiva att elever alltid är välkommen om man varit frånvarande hela vecka men kommer sista lektionen fredag, [...] *Kul* att se dig, *kul* att du är här. Vi försöker prata på det sättet. Det är ju inte jag som möter de här eleverna som kommer på sista fredagslektionen. Men att jag försöker liksom uppmuntra det förhållningssättet kring dessa frågor. En framgångsfaktor är elever som har en problematisk skolfrånvaro upplever en oavsett orsaken upplever ett berg, man vet inte var man skall börja med alla inlämningar och arbetsuppgifter. Hjälpa att strukturera ner det att man behöver en plan en enhetlig plan men som ändå täcker in alla ämnen.

Strand (2014) menar att en stöttande, närvarande och uppmuntrande lärare är en viktig faktor för att uppmuntra eleverna att vara i skolan. Detta stämmer väl överens med de framgångsfaktorer som nämns i ovanstående citat. De sociala färdigheter läraren besitter ger hen möjligheten att på detta sätt skapa ett bra möte med sina elever (Dunk-West 2016). Att välkomna alla elever, oavsett eventuell historik vad gäller frånvaro, på samma välkomnande sätt genom en positiv verbal kommunikation framstår här som ett vinnande koncept (Eide & Eide 2006). Att läraren även sänder ut ickeverbala signaler som av eleverna uppfattas som uppmuntrande och genuina skapar en trygg och välkomnande miljö (Eide & Eide 2006). Ovanstående citat visar också på vikten av arbete på flera olika systemnivåer samtidigt från olika aktörer för att kunna komma till rätta med den problematiska skolfrånvaron. I citatet läggs mycket fokus på lärarens arbete på mikronivån genom dennes nära kontakt med den enskilde eleven, samtidigt som

den aktuella skolkuratoren snarare pratar om sitt eget arbete som tydligare inriktat på en mesonivå, som i stället indikerar att arbetets fokus ligger på att arbeta med den professionella organisationen som utgör dennes arbetsplats (Healey 2014). Här kan man också ana att flera olika potentiella lösningar kan få ett likvärdigt resultat, eftersom det inte går att säkerställa vilken enskild insats som har en mer överordnad roll i att motverka en problematisk skolfrånvaro, utan enbart att både lärarens interpersonella arbete med eleven och kuratorns arbete inom organisationen tycks ha en gemensam positiv effekt på problemet (Healey 2014).

5.3.2 Skolkuratorns elevnära arbete

När en annan av de intervjuade kuratorerna pratar om vilka framgångsfaktorer som denne identifierat i sitt arbete, framkommer en detalj i dennes eget arbete med eleverna. Respondent 4 säger följande:

I det lilla när jag träffar eleven så tycker jag mig märka att när jag sätter ord på att det är svårt för eleven, för det är ofta en ordlös problematik med oerhörda mått av undvikande på olika plan. Eleven vill undvika att prata om det, man vill undvika skolan, föräldrarna vill undvika. Det är väl det vanligaste försvaret att ta till. Så att hjälpa eleven att sätta ord på vad som händer inom och omkring dem, det tycker jag kan vara ganska verksamt. Det tror jag inte bara är en inbillning från min sida utan jag tror det är viktigt att mentalisera och ge ord för elevernas upplevelse.

Förutom relationen till sin lärare så är relationen till övrig personal på skolan av stor vikt för att få en trygghetskänsla där man kan uppskatta skolan och klara av att vara där (Strand, Anbäcken & Granlund 2015; Strand & Granlund 2014). I detta fall spelar kuratorn en viktig roll i att hjälpa eleverna att sätta ord på sina problem. Detta stämmer väl överens med den systemteoretiska tanken kring relationen mellan balans och kaos (Healey 2014). Det som beskrivs i citatet ovan kan utifrån detta synsätt tolkas som att kuratorn, genom att hjälpa eleven sätta ord på sina känslor, samtidigt hjälper eleven att återupprätta en balans och kontrollera det kaos som utgör ett hinder för eleven att till fullo delta i undervisningen (Healey 2014). Kuratorn tolkar genom sina kunskaper och sin relation till eleven

de ickeverbala signaler eleven sänder ut och gör ett försök att sätta ord på elevens problematik (Eide & Eide 2006). Genom deras fortsatta samtal skapas en utvecklad relation som medför en ökad förståelse och därigenom en rakare väg till att eleven själv ges möjlighet att sätta sina egna ord på sin problematik (Eide & Eide 2006).

5.3.3 Tidig upptäckt

Ytterligare en framgångsfaktor som dyker upp i det empiriska materialet är vikten av att man tidigt uppmärksammar signalerna som indikerar att en elev är på väg att utveckla en problematisk skolfrånvaro. Respondent 2 säger följande:

Det är ju det med att vara närvarande, så att jag lägger mer på att det inte uppstår. Så man får fortsätta jobba främjande. Det är en otrolig framgångsfaktor. Att kunna tidigt se barnen, prata med dem, hitta konflikter. [---] Det finns jättemånga framgångsfaktorer i detta arbete, men det största är tiden jag har fått att vara på en skola, främjande arbetet, och smartheten då kanske hos en själv när man tänker ut saker. Och vara kunnig och förstå vilka signaler det är, det här med att springa ut och dricka vatten ofta. Alla de här sakerna som jag tittade på i begynnelsen är ju saker som jag läser i böckerna som saknas när det väl gått åt helvete.

Det här är ytterligare ett exempel på vikten av arbetet på mikronivån (Healey 2014) mellan skolkuratorn och enskilda elever, eller grupper av elever, som genom att studera de överföringar som sker och den återkoppling som ges försöker identifiera de sammanhang där eleven upplever högre nivå av kaos än brukligt. Detta görs för att därefter kunna hjälpa eleven att komma på lösningar för att kunna återupprätta en balans (Healey 2014). Detta arbete underlättas om man kan upptäcka signalerna tidigt. (Ekstrand 2015; Strand & Granlund 2014). Att upptäcka signalerna tidigt gör det möjligt att jobba ännu mer förebyggande, för att kunna hindra utvecklingen redan innan den blir ett problem och i vissa fall, kanske till och med innan utvecklingen ens hunnit påbörjas. Men för att lyckas med detta krävs en god relation mellan eleven, skolan och vårdnadshavare

(Ekstrand 2015; Gren-Landell et al. 2015; Sugrue, Zuel & LaLiberte 2016; Warne et al. 2020), samt att man driver ett aktivt förebyggande arbete.

6. Avslutande diskussion

Det faktum att det idag saknas en gemensam definition kring vad problematisk skolfrånvaro är skapar en otydlighet kring arbetet på skolorna. Det är dock en tvetydig känsla kring huruvida en gemensam skulle vara till nytta för arbetet med att stävja förekomsten av problematisk skolfrånvaro. Forskning visar på att det blir lättare att motverka problematisk skolfrånvaro om den upptäcks tidigt (Ekstrand 2015; Strand & Granlund 2014), vilket man kan argumentera för att en gemensam definition hade underlättat. Samtidigt är problematisk skolfrånvaro ett så pass komplext problem att det är svårt att skapa en definition som är applicerbar på alla elever som uppvisar tecken på problematisk skolfrånvaro.

Ett exempel på en företeelse som illustrerar den svårighet som också har identifierats i denna studies empiri är om en skola gör en kontroll av frånvaron och identifierar en elev som har varit frånvarande 20% under en tvåveckorsperiod, men att det visar sig bero på att eleven i fråga har varit sjuk. Skall denna elev då anses ha en problematisk skolfrånvaro, även om eleven inte visar några tendenser till att halka efter i skolarbetet eller visar några andra tecken som tyder på en problematisk skolfrånvaro? Risken är att så blir fallet om man från statligt håll sätter en definition som är gemensam för alla skolor. En följd som skulle kunna komma av ett sådant sätt att se på saken är att skolan skulle behöva lägga ner lika mycket resurser på att utreda denna typ av frånvaro och presentera åtgärder på samma sätt om man i ett sådant fall kan tänkas behöva göra med frånvaro som beror på skolk, skolvägran, skolexkludering eller föräldrastödd frånvaro (Heyne et. al 2019). Detta betyder inte att frånvaro som är orsakad av sjukdom alltid är oproblematisk, sjukdomsrelaterad skolfrånvaro kan absolut bli problematisk och påverka elevens måluppfyllelse, men att hantera all sjukdomsrelaterad frånvaro som att den är problematisk kan snarare tänkas kräva mer resurser som egentligen borde läggas på annat. Det finns dock risker att ta hänsyn till när det kommer till att bedöma om man skall avstå från att införa en gemensam definition. En potentiell risk med att inte ha en gemensam definition av problematisk skolfrånvaro är, vilket också nämnts tidigare, att de gränser som skolorna själva sätter i teorin skulle kunna skilja sig åt väldigt mycket mellan olika skolor och i förlängningen leda till att man riskerar att bryta mot kravet på en likvärdig skola

som finns reglerat i 1 kap. 9§ Skollagen (SFS 2010:800). Ett alternativ som kan sägas ligga någonstans mitt emellan dessa två ytterligheter är att man från statens sida presenterar ett gränsvärde, exempelvis 20% frånvaro under en månad, och då samtidigt som man lägger ett ansvar på skolorna att utreda orsaken bakom frånvaron, men att skolan därefter själv får bedöma vilken frånvaro som skall anses vara problematisk och inte.

Oavsett vad man tycker kring exemplen ovan och de resonemang som förs kring för- och nackdelar med en gemensam definition av problematisk skolfrånvaro så är det något som man borde titta närmare på. För att göra det krävs att man på makronivå (Healy 2014) bestämmer sig för att detta är en fråga som är värd att undersöka närmare. När det väl är gjort kan staten tillsätta en utredning med syfte att ta reda på om det finns skäl som talar för att man borde införa en sådan definition på nationell nivå, eller om man bör avstå.

De konsekvenser som kan komma ur den problematiska skolfrånvaron är allvarliga och återfinns på både mikro- och makronivå (Healy 2014).

Konsekvenser så som arbetslöshet och kriminalitet (Van Den Berghe, Vandeveldde & De Pauw 2022) är dyra för samhället och påfrestande för individen. Genom ett samarbete och en samsyn kring problematikens ursprung och ett gemensamt arbetssätt hos inblandade professioner för att motverka den hade dessa framtida kostnader eventuellt kunnat minskas. Om man i ett tidigt skede lyckas identifiera en elev med hög frånvaro som riskerar att hamna i exempelvis kriminalitet hade insatser från olika professioner eventuellt kunnat sätta käppar i hjulet för etablering i exempelvis kriminell verksamhet. Skolan, polisen och socialtjänsten skulle med gemensamma ansträngningar kunna samverka i arbetet med att hålla eleven i skolan. Eftersom olika insatser kan ge likvärdiga resultat (Healy 2014) är samverkan mellan olika professioner och instanser central då man inte med säkerhet kan säga vilken insats som haft den mest avgörande inverkan på resultatet.

Skolkuratoren kan, likt vad flera av respondenterna sagt, jobba både relativt nära familjen för att stötta och hjälpa eleven. Men den fulla insynen i familjen som krävs för att kunna avhjälpa potentiella missförhållanden inom familjen är svår att

få utifrån skolkuratorns handlingsutrymme. Det ligger inte heller inom skolkuratorns befogenheter att erbjuda eller besluta om insatser i hemmet, utan det ligger på den kommunala socialtjänsten som beslutar om insatser enligt Socialtjänstlagen (SFS 2001:453). Således krävs att man arbetar på alla systemteoretiska nivåer (Healy 2014). Däremot kan man argumentera för att om all information kring individens hemsituation alltid hade funnits tillgänglig för skolkuratoren, så hade det åtminstone varit enklare för skolkuratoren att se var man troligtvis bör sätta in en åtgärd för att få största möjliga effekt. Om skolkuratoren hade haft tillgång till all information om eleven hade man också kunnat argumentera för att samverkan hade underlättats.

Förutom de konsekvenser som problematisk skolfrånvaro kan orsaka på mikronivå så medför den också stora konsekvenser på makronivån (Healy 2014). Konsekvenser som kan uppstå är bland annat arbetslöshet och kriminalitet (Van Den Berghe, Vandeveldt & De Pauw 2022) samt missbruk (Ekstrand 2015) vilket medför stora kostnader för staten (Warne et al. 2020). Därför bör man också inom alla verksamheter som hanterar dessa dilemman fundera på om det inte är bättre att lägga pengar på förebyggande åtgärder, som på lite längre sikt kanske betalar sig själv genom att mindre pengar behöver läggas på att hantera de konsekvenser som riskerar att komma av problematisk skolfrånvaro.

Denna studie har visat att skolkuratorer identifierar individrelaterade, omgivningsrelaterade och skolrelaterade faktorer som orsaker till problematisk skolfrånvaro, vilket ligger i linje med tidigare forskning. Studien har visat att skolkuratorer arbetar på olika nivåer för att försöka motverka den problematiska skolfrånvaron. Arbetet sker dels direkt med eleven, exempelvis genom samtal, dels i ett större organisatoriskt sammanhang för att stötta övrig personal på skolan för att ge de bästa förutsättningarna för arbetet med eleverna. Slutligen har studien visat att det förebyggande arbetet är en viktig faktor i arbetet med att motverka den problematiska skolfrånvaron.

Vad gäller vidare forskning kan sägas att det fortfarande finns en del att göra på området, i synnerhet om man fokuserar det svenska perspektivet. Denna studie har visat tendenser av att skolkuratorers arbete generellt, men framför allt i relation till det närvarofrämjande arbetet, påverkas av hur skolan är organiserad. För att få en tydligare bild av huruvida ett sådant samband existerar överhuvudtaget och hur starkt ett sådant samband eventuellt är, vore det bra med en mer omfattande studie som kan undersöka och jämföra ett större antal skolor med olika huvudmän och arbetssätt när det kommer till problematisk skolfrånvaro. En sådan studie skulle behöva innehålla ett brett urval som representerar samtliga delar av landet för att man lättare skall kunna identifiera och empiriskt slå fast om det finns skillnader mellan exempelvis stad och landsbygd, killar och tjejer eller liknande grupper.

Vidare behövs mer forskning som fokuserar på skolkuratorns roll i arbetet med problematisk skolfrånvaro. Den forskning som i dagsläget finns på området, både ur ett svenskt och ett utländskt perspektiv, har ett i huvudsak pedagogiskt fokus som framhåller lärarens roll i detta arbete. Vikten av bra relationer med lärare och en bra pedagogisk skolmiljö skall på intet sätt förminsкас eller underskattas, dock bör mer fokus läggas på det faktum att skolkuratorer både jobbar med enskilda elever på olika sätt samtidigt som de ofta sitter som en spindel i nätet när det kommer till det mer organisatoriska arbetet som utförs i skolorna.

Ytterligare studier som denna, fast med ett annorlunda urval som inte är lika styrt av forskarna, hade också kunnat bidra till ytterligare kunskap i ämnet. Detta eftersom en sådan studie eventuellt hade kunnat tillföra information som i detta arbete, av en eller annan anledning inte identifierats. En sådan studie skulle också eventuellt kunna bekräfta de slutsatser som dragits i denna studie.

Referenslista:

Akademikerförbundet SSR (u.å). Skolans psykosociala expert. [Skolans psykosociala expert \(akademssr.se\)](https://www.akademssr.se) [2022-11-30]

Att vända frånvaro till närvaro – en utredning om problematisk elevfrånvaro (2016). *Saknad! Uppmärksamma elevers frånvaro och agera* (SOU 2016:94). Stockholm: Utbildningsdepartementet. [Saknad! Uppmärksamma elevers frånvaro och agera, SOU 2016:94 \(regeringen.se\)](https://www.regeringen.se/491313/publications/sou-2016-94)

Austin, W.A. & Totaro, M.W. (2011). Gender differences in the effects of Internet usage on high school absenteeism. *The Journal of Socio-Economics*, 40 (2), ss. 192–198. DOI:<https://doi.org/10.1016/j.socec.2010.12.017>

Bauducco, S.V., Tillfors, M., Özdemir, M., Flink, I.K. & Linton, S.J. (2015). Too tired for school? The effects of insomnia on absenteeism in adolescence. *Sleep health*, 1(3), ss. 205–210. DOI: [10.1016/j.sleh.2015.07.007](https://doi.org/10.1016/j.sleh.2015.07.007)

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3. uppl., Stockholm: Liber.

Dunk-West, P. (2016). *Att bli socialarbetare: en reflekterande vägledning för studenter*. Lund: Studentlitteratur.

Eide, H & Eide, T (2006): *Kommunikation i praktiken: relationer, samspel och etik inom socialt arbete, vård och omsorg*. Malmö: Liber.

Ek, H., Isaksson, J. & Eriksson, R. (2017) Professioner, makt och samverkan mellan myndigheter-Socialtjänstens, skolans och BUP:s arbete med ungdomar som inte går till skolan, *Socialvetenskaplig tidskrift*, 24(1), ss.59–77 DOI: [10.3384/SVT.2017.24.1.2402](https://doi.org/10.3384/SVT.2017.24.1.2402).

Ekstrand, B (2015) What it takes to keep children in school: a research review, *Educational Review*, 67(4), ss. 459-482, DOI: [10.1080/00131911.2015.1008406](https://doi.org/10.1080/00131911.2015.1008406)

Gren-Landell, M., Ekerfelt Allvin, C., Bradley, M., Andersson, M. & Andersson, G. (2015). Teachers' views on risk factors for problematic school absenteeism in Swedish

primary school students. *Educational psychology in practice*, 31(4), ss. 412–423.

DOI: [10.1080/02667363.2015.1086726](https://doi.org/10.1080/02667363.2015.1086726)

Göteborgs Posten (2019). Mobilt team ska fånga upp hemmasittare. *Göteborgs Posten*, 23 juli. [Mobilt team ska fånga upp hemmasittare | GP](#)

Healy, K. (2014). *Social work theories in context: creating frameworks for practice*. 2. uppl. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Heyne, D., Gren-Landell, M., Melvin, G., Gentle-Genitty, C. (2019) Differentiation Between School Attendance Problems: Why and How?. *Cognitive and behavioral practice*, 26(1), ss. 8–34. DOI: [Differentiation Between School Attendance Problems: Why and How? \(sciencedirectassets.com\)](https://doi.org/10.1080/10755470.2019.1648888)

Jacobsen, D.-I. (2012). *Förståelse, beskrivning och förklaring: Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Kalla Fakta (2018) De osynliga barnen. [TV-program]. TV4, 3 december
[Kalla fakta del 10 - De osynliga barnen - Säsong 2018 \(tv4play.se\)](#)[2022-10-08]

Karlberg, M (2016). *Vad säger forskningen om hemmasittare?*: UR Play [video]. [UR Samtiden - Hemmasittare: Vad säger forskningen om hemmasittare? | UR Play](#) [2022-10-11]

Karlberg, M., Klang, N., Andersson, F., Hancock, K., Ferrer-Wreder, L. Kearney, C. & Galanti, M.R. (2022). The Importance of School Pedagogical and Social Climate to Students' Unauthorized Absenteeism - a Multilevel Study of 101 Swedish Schools. *Scandinavian journal of educational research*, 66(1), ss. 88–104. DOI: [10.1080/00313831.2020.1833244](https://doi.org/10.1080/00313831.2020.1833244)

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Lundell, S. (2021) *Allt fler unga blir hemmasittare när den psykiska ohälsan ökar*, *Arbetsvärlden*, 3 april. [Allt fler unga blir hemmasittare när den psykiska ohälsan ökar - Arbetsvärlden \(arbetsvarlden.se\)](#)

Malmqvist, M. (2022). Emmas och Mikaelns 10-årige son går inte till skolan: ”Vi har gjort många fel på vägen”. *Dagens Nyheter*, 17 oktober. [Emma och Mikaelns 10-årige son går inte till skolan - DN.SE](#)

Malmqvist, M. (2022). Experter: Så gör du om ditt barn inte går till skolan. *Dagens Nyheter*, 18 oktober. [Så gör du om ditt barn inte vill gå till skolan - DN.SE](#)

Melander Hagborg, J., Berglund, K. & Fahlke, C. (2018). Evidence for a relationship between child maltreatment and absenteeism among high-school students in Sweden. *International Journal Of Child Abuse & Neglect*, 2018, 75, ss. 41-49.
DOI: <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.08.027>

P1 Dokumentär, 2020 Skolvägrarna: Hellre dö än att gå i skolan [podcast] 15 december
[Skolvägrarna: Hellre dö än gå till skolan 15 december 2020 - P1 Dokumentär: Miniserie | Sveriges Radio](#) [2022-10-11]

P1 Dokumentär, 2020 Skolvägrarna: 9 år och hemmasittare [podcast] 22 december
[Skolvägrarna: 9 år och hemmasittare 22 december 2020 - P1 Dokumentär: Miniserie | Sveriges Radio](#)[2022-10-11]

P1 Dokumentär, 2020 Skolvägrarna: Lång väg tillbaka [podcast] 29 december
[Skolvägrarna: Lång väg tillbaka 29 december 2020 - P1 Dokumentär: Miniserie | Sveriges Radio](#) [2022-10-11]

Reid, K. (2005). The Causes, Views and Traits of School Absenteeism and Truancy, *Research in education (Manchester)*, 74(1), ss. 59–82. DOI: <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.7227/RIE.74.6>

SFS 2001:543. Socialtjänstlag. Stockholm: Socialdepartementet. [Socialtjänstlag \(2001:453\) Svensk författningssamling 2001:2001:453 t.o.m. SFS 2022:1034 - Riksdagen](#)

SFS 2010:800. Skollag. Stockholm: Utbildningsdepartementet. [Skollag \(2010:800\) Svensk författningssamling 2010:2010:800 t.o.m. SFS 2022:1319 - Riksdagen](#)

Skolverket (2022). *Frånvaro i skolan*. [Frånvaro i skolan - Skolverket](#) [2022-11-21]

Socialstyrelsen (2022). *Statistik om ekonomiskt bistånd 2021*. Stockholm: Socialstyrelsen
[Statistik om ekonomiskt bistånd 2021 \(socialstyrelsen.se\)](#)

Strand, A.-S.M. (2014). School–no thanks – it ain't my thing': accounts for truancy. Students' perspectives on their truancy and school lives. *International Journal of Adolescence and Youth*, 19(2), ss. 262-277, DOI: [10.1080/02673843.2012.743920](#)

Strand, A.-S., Anbäcken, E.-M. & Granlund, M. (2015) Social Support for Adolescents With a High Level of Truancy in Swedish Compulsory Schooling, *Journal of Education for Students Placed at Risk (JESPAR)*, 20(4), ss. 293-311, DOI: [10.1080/10824669.2015.1041635](#)

Strand, A.-S.M. & Granlund, M. (2014). The School Situation for Students with a High Level of Absenteeism in Compulsory School: Is There a Pattern in Documented Support?, *Scandinavian Journal of Educational Research*, 58(5), ss. 551-569, DOI: [10.1080/00313831.2013.773561](#)

Sugrue, E.P., Zuel, T. & LaLiberte, T. (2016). The Ecological Context of Chronic School Absenteeism in the Elementary Grades. *Children & schools*, 38(3), ss. 137–145. DOI: [10.1093/cs/cdw020](#)

Teasley, M.L. (2004). Absenteeism and Truancy: Risk, Protection, and Best Practice Implications for School Social Workers. *Children & schools*, 26(2), ss. 117–128. DOI: [10.1093/cs/26.2.117](#)

Van Den Berghe, L., Vandeveld, S. & De Pauw, S.S.W. (2022) School dropout as the result of a complex interplay between individual and environmental factors: A study on the perspectives of support workers. *Teachers and teaching, theory and practice*, 28(5), ss. 603–617. DOI: [10.1080/13540602.2022.2062748](#)

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet. ISBN: [9173070084](#)

Warne, M., Svensson, Å., Tirén, L. & Wall, E. (2020). On Time: A Qualitative Study of Swedish Students', Parents' and Teachers' Views on School Attendance, with a Focus on Tardiness. *International journal of environmental research and public health*, 17(4), ss. 1430. DOI: [doi.org/10.3390/ijerph17041430](#)

Bilagor:

Bilaga 1

Göteborg 2022-10-13

INFORMATIONSBREV

Hej!

Vi är två studenter som studerar sjätte terminen på Socionomprogrammet vid Göteborgs Universitet. Vi är intresserade av att undersöka problematiken kring skolfrånvaro och hur skolkuratorer arbetar med detta. Utifrån din roll som kurator är du relevant i vår studie.

Vi skickar detta informationsbrev eftersom vi gärna skulle vilja intervjua dig kring din syn på kurators roll i arbetet med problematisk skolfrånvaro. Intervjun beräknas ta cirka 60 minuter, intervjun kan utföras på din arbetsplats eller digitalt via Zoom eller Teams beroende på vad som fungerar bäst för dig. Du avgör om det känns bekvämt att vi båda är med vid intervjun eller om du föredrar att en av oss utför intervjun.

Vi vill meddela att ditt deltagande i studien är helt frivilligt och du kan avbryta ditt deltagande i studien när du vill utan att det får några konsekvenser. För att kunna analysera intervjun kommer den spelas in med mobiltelefon och därefter transkriberas. Intervjumaterialet kommer bara användas i vår studie och inte delas med någon annan. När studien färdigställts kommer en kopia skickas till dig och allt material kommer raderas.

De frågor vi kommer ställa kretsar kring följande teman:

- Frånvaro
- Orsaker
- Arbetssätt

Information som kan härledas till specifika personer eller arbetsplatser kommer att avidentifieras eller fingeras.

Tveka inte att höra av er till oss vid frågor!

Med vänliga hälsningar,

Carl-Fredrik Brunström   E-post: gusbrunc@student.gu.se

Samuel Filipsson   E-post: gussamfi@student.gu.se

Handledare: Åsa Borgström   E-post: asa.borgstrom@socwork.gu.se

Intervjuguide

Tack för att du ställer upp på denna intervju inför vår C-uppsats. Vi läser 6:e terminen på socionomprogrammet. Vi beräknar att intervjun tar ungefär 1 timme. Du är på inget sätt tvungen att delta och du kan avbryta när som helst utan att det får några följder.

Be om samtycke att spela in ljudet på intervjun.

- Berätta lite om dig själv?
  - Yrke, bakgrund, varför valde du att arbeta på just denna skola
- Vilka årskurser jobbar du med?

Frånvaro:

- Hur ser den otillåtna frånvaron av elever ut på skolan?
- Hur definierar du problematisk frånvaro?

Orsaker:

- Vilka orsaker ser du till att elever är frånvarande?
- Hur skiljer sig orsakerna mellan kön?
- Kan du beskriva ett fall som rör problematisk skolfrånvaro?

Arbetsätt:

- Vilka professioner/instanser är involverade i dessa ärenden?
- Hur arbetar du för att motverka långvarig sammanhängande frånvaro?
- Hur arbetar du för att få tillbaka eleverna till skolan?
- Vilka framgångsfaktorer har du identifierat i ditt arbete med skolfrånvaro?